

The purpose of this apparatus is to show all variation within **Family 35**, as identified by a complete collation of the following fifty-one representative MSS—18, 35, 128, 141, 204, 510, 547, 553, 586, 645, 689, 789, 824, 928, 1023, 1040, 1072, 1075, 1111, 1117, 1133, 1145, 1147, 1199, 1251, 1339, 1384, 1435, 1461, 1496, 1503, 1572, 1628, 1637, 1652, 1667, 1705, 1713, 2122, 2221, 2253, 2261, 2323, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765, Ivron 2110 and Leukosia 65 [the last two do not yet have a GA number, so far as I know]. The first reading is that of the family and represents the vote of all the collated MSS (listed above) that are not identified as having a variant. It goes without saying that the base text is that of the family archetype, empirically determined.

## ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ<sup>1</sup>

### 1.1 Αρχή του ευαγγελίου Ιησού Χριστού, Υἱού του Θεού!

[John the baptizer]

1.2 Ὡς γεγραπται εν τοις προφηταις—“Ἴδου, ἐγὼ ἀποστελλῶ τὸν ἀγγέλόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθεν σου.” 3 “Φωνὴ βοῶντος: Ἐν τῇ ἐρημῷ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ!”—4 Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρημῷ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετάνοιας εἰς ἀφεσὶν ἁμαρτιῶν. 5 Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ’ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

6 Ἦν δὲ ὁ<sup>2</sup> Ἰωάννης<sup>3</sup> ἐνδεδυμένος τριχᾶς καμήλου<sup>4</sup> καὶ ζωνὴν δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκριδὰς καὶ μέλι ἀγρίον. 7 Καὶ ἐκήρυσεν λέγων: “Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς κυψᾶς λῦσαι τὸν ἱμᾶντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. 8 Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.”

[Jesus is baptized]

1.9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ὁ<sup>5</sup> Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. 10 Καὶ εὐθεὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ Πνεῦμα, ὥσει περιστέραν, καταβαίνον ἐπ’ αὐτόν. 11 Καὶ **φωνή** ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν: “Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδοκῆσα!”

[Jesus is tested]

1.12 Καὶ εὐθεὺς τὸ Πνεῦμα αὐτόν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἐρήμον. 13 Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρημῷ ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανα, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ<sup>6</sup> ἀγγέλοι διηκονοῦν αὐτῷ.

[Jesus ministers in Galilee]

1.14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ 15 καὶ λέγων ὅτι “Πεπληρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μετανοεῖτε καὶ πιστεῦτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.”

[Peter, Andrew, James, John]

16 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν<sup>7</sup> Σίμωνα καὶ Ἀνδρεᾶν<sup>8</sup> τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Σίμωνος, βάλλοντας ἀμφιβληστρον ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἄλιεις. 17 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, “Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιῶ ὑμᾶς γενεσθαι<sup>9</sup> ἄλιεις ἀνθρώπων”. 18 Καὶ εὐθεὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβάς

<sup>1</sup> Both the Text and the apparatus are the responsibility of Wilbur N. Pickering, ThM PhD, ©.

<sup>2</sup> ο || --- [5%] 1145

<sup>3</sup> ἰωάννης || ἰωάννης 645

<sup>4</sup> ἐνδεδυμένος τριχᾶς καμήλου 2352<sup>o</sup> || ~ 312 2352

<sup>5</sup> ο || --- [55%] 2221

<sup>6</sup> οἱ || ἡ 1251

<sup>7</sup> εἶδεν || ἰδε 2466

<sup>8</sup> ἀνδρεαν || ἀνδραϊαν 2352

<sup>9</sup> γενεσθαι || --- 1384

εκειθεν ολιγον ειδεν Ιακωβον, τον<sup>1</sup> του Ζεβεдайου, και Ιωαννην τον αδελφον αυτου, και αυτους εν τω<sup>2</sup> πλοιω καταρτιζοντας τα δικτυα. 20 Και ευθεως εκαλεσεν αυτους, και αφεντες τον πατερα αυτων<sup>3</sup> Ζεβεдайον εν τω πλοιω μετα των μισθωτων απηλθον οπισω αυτου.

[A demonized man]

21 Και εισπορευονται<sup>4</sup> εις Καπερναουμ. Και ευθεως τοις σαββασιν εισελθων εις την συναγωγην εδιδασκεν. 22 Και εξεπλησσοντο επι τη διδαχη αυτου, ην γαρ διδασκων αυτους ως εξουσιαν εχων, και ουχ ως οί γραμματεις.

23 Και ην εν τη συναγωγη αυτων<sup>5</sup> ανθρωπος εν πνευματι ακαθαρτω· και ανεκραξεν 24 λεγων: “Εα, τί ἡμιν και σοι,<sup>6</sup> Ιησου Ναζαρηνε;<sup>7</sup> Ηλθες απολεσαι ἡμας? Οἶδα<sup>8</sup> σε τις εἶ—ὁ ἅγιος του Θεου!” 25 Και ἐπετιμησεν αυτω ὁ Ιησους λεγων, “Φιμωθητι και εξελθε εξ αυτου!” 26 Και σπαραξαν αυτον το πνευμα το ακαθαρτον, και κραξαν φωνη μεγαλη εξηλθεν εξ<sup>9</sup> αυτου. 27 Και εθαμβηθησαν παντες, ὥστε συζητειν προς ἑαυτους, λεγοντας: “Τί ἐστιν τουτο? Τίς ἡ διδαχη ἡ καινη<sup>10</sup> αὕτη? Ὅτι κατ’ ἐξουσιαν και τοις πνευμασιν τοις ακαθαρτοις επιτασσει, και ὑπακουουσιν αυτω!” 28 Εξηλθεν δε ἡ ἀκοη αυτου ευθυς εις ὁλην την περιχωρον της Γαλιλαιας.

[Peter’s mother-in-law]

29 Και ευθεως εκ της συναγωγης εξελθοντες ηλθον εις την οικιαν Σιμωνος και Ανδρεου, μετα Ιακωβου και Ιωαννου. 30 Ἡ δε πενθερα του Σιμωνος κατεκειτο πυρεσσουσα, και ευθεως λεγουσιν αυτω περι αυτης. 31 Και προσελθων ηγειρεν αυτην, κρατησας της χειρος αυτης, και αφηκεν αυτην ὁ πυρετος ευθεως και διηκονει αυτοις.

[Many healings]

32 Οψιας δε γενομενης, ὅτε εδυ ὁ ἥλιος, εφερον προς αυτον παντας τους κακως εχοντας και τους δαιμονιζομενους. 33 Και ἡ πολις ὁλη επισυνηγμενη ην προς την θυραν, 34 και εθεραπευσεν πολλους κακως εχοντας ποικιλαις νοσοις και δαιμονια πολλα<sup>11</sup> εξεβαλεν· και ουκ ηφιεν<sup>12</sup> λαλειν τα δαιμονια, ὅτι ηδεισαν αυτον Χριστον ειναι.<sup>13</sup>

[Alone to pray]

35 Και πρωι εννυχον λιαν αναστας, εξηλθεν και απηλθεν εις ερημον τοπον, κακει προσηυχето. 36 Και κατεδιωξαν<sup>14</sup> αυτον ὁ Σιμων και οί μετ’ αυτου, 37 και εύροντες αυτον λεγουσιν αυτω ὅτι “Παντες σε ζητουσιν”. 38 Και λεγει αυτοις: “Αγωμεν εις τας εχομενας κωμπολεις, ἵνα και εκει κηρυζω· εις τουτο γαρ εληλυθα.”<sup>15</sup>

39 Και ην κηρυσσων εν ταις συναγωгаις αυτων εις ὁλην την Γαλιλαιαν, και τα δαιμονια εκβαλλων.

[The hinge—proof, evaluation, rejection, blasphemy]

[A leper—the proof]

1.40 Και ερχεται προς αυτον λεπρος παρακαλων αυτον και γονυπετων αυτον και λεγων αυτω ὅτι “Εαν θελης, δυνασαι με καθαρισαι”. 41 Ὁ δε Ιησους σπλαγχνισθεις,<sup>16</sup> εκτεινας την χειρα ἥψατο αυτου και λεγει αυτω, “Θελω· καθαρισθητι!” 42 Και ειποντος αυτου, ευθεως απηλθεν

<sup>1</sup> τον || --- 141

<sup>2</sup> L.65 is missing 1:1-19.

<sup>3</sup> αυτων || αυτον 789,1199

<sup>4</sup> εισπορευονται || εισπορευεται 128,547

<sup>5</sup> αυτων 1145<sup>c</sup> || --- 141,1145

<sup>6</sup> σοι || συ 141

<sup>7</sup> ναζαρηνε || ναζαρινε 1251

<sup>8</sup> οἶδα || οἶδας 2466

<sup>9</sup> εξ || απ 1117

<sup>10</sup> καινη || κεινη 18

<sup>11</sup> πολλα || πολλα 1637

<sup>12</sup> ηφιεν || ηφειε 1667

<sup>13</sup> χριστον ειναι || --- (59.9%) 2221<sup>c</sup>

<sup>14</sup> κατεδιωξαν || κατεδιωξεν [5%] 1199

<sup>15</sup> εληλυθα || εξεληλυθα [59%] 2221

<sup>16</sup> σπλαγχνισθεις || σπλαγχνιθεις 1147

απ' αυτού ἡ λεπρά,<sup>1</sup> και ἐκαθαρίσθη. 43 Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθεὺς ἐξεβάλει αὐτόν, 44 καὶ λέγει αὐτῷ: “Ὁρα μὴ δένει μὴδὲν εἰπεῖς· ἀλλ’ ὑπάγε, σεαυτὸν δείξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσενεγκαι<sup>2</sup> περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὃ προσεταξεν Μωσῆς, εἰς μαρτυρίον αὐτοῖς.”<sup>3</sup> 45 Ὁ δὲ ἐξελθὼν<sup>4</sup> ἤρξατο κηρυσσεῖν<sup>5</sup> πολλὰ καὶ διαφημίζειν<sup>6</sup> τὸν λόγον, ὥστε μὴκετι αὐτὸν δύνασθαι φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ’ ἐξω ἐν ἐρημοῖς τοποῖς ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχοθεν.<sup>7</sup>

*[A paralytic—the evaluation]*

2.1 Καὶ εἰσηλθὼν παλιν εἰς Καπερναοὺμ δι’ ἡμερῶν, καὶ ἠκουσθῆ ὅτι εἰς οἶκον ἐστίν. 2 Καὶ εὐθεὺς συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε μὴκετι χωρεῖν, μὴδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 Καὶ ἐρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρομένον ὑπὸ τεσσάρων. 4 Καὶ μὴ δύναμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστεγάσαν τὴν στεγὴν ὅπου ἦν· καὶ ἐξορυζάντες χαλῶσιν τὸν κραββάτον ἐφ’ ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατεκεῖτο. 5 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ, “Τέκνον, ἀφεωνται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου”.

6 Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθημένοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν: 7 “Τί οὕτως οὕτως λαλεῖ βλασφημίας? Τίς δύναται ἀφιεναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός?” 8 Καὶ εὐθεὺς ἐπιγνούς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν αὐτοῖς: “Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν? 9 Τί ἐστὶν ευκοπώτερον: εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ‘Ἀφεωνται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι’, ἢ εἰπεῖν, ‘Ἐγείραι καὶ ἄρον τὸν κραββάτον σου καὶ περιπατεῖ!’? 10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιεναι ἁμαρτίας”—λέγει τῷ παραλυτικῷ: 11 “Σοὶ λέγω, ἐγείραι<sup>8</sup> καὶ ἄρον τὸν κραββάτον σου καὶ ὑπάγε<sup>9</sup> εἰς τὸν οἶκόν σου!” 12 Καὶ ἠγερθὴ εὐθεὺς καὶ ἀρας τὸν κραββάτον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξαζεῖν τὸν Θεόν, λέγοντας ὅτι<sup>10</sup> “Οὐδεποτε οὕτως εἰδομέν!”

*[Matthew called]*

13 Καὶ ἐξῆλθεν παλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. 14 Καὶ παραγὼν, εἶδεν Λευὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθημένον ἐπὶ τοῦ τελωνίου, καὶ λέγει αὐτῷ, “Ἀκολουθεῖ μοι”.<sup>11</sup> Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτόν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο<sup>12</sup> τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν<sup>13</sup> αὐτῷ. 16 Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἰδόντες αὐτὸν ἐσθιοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἐλέγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, “Τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει?” 17 Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς: “Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχυροὶ ἰατροῦ, ἀλλ’ οἱ κακῶς ἐχόντες.<sup>14</sup> Οὐκ ἦλθον καλεῖσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.”

*[Fasting]*

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωαννοῦ καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἐρχονται καὶ λεγούσιν αὐτῷ, “Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωαννοῦ καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν?” 19 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: “Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ

<sup>1</sup> απ αυτου η λεπρα 2352° || ~ 3412 [10%] 2352

<sup>2</sup> προσενεγκαι || προσενεγκε [75%] 689,1133,1199,1384,1705,2221

<sup>3</sup> αυτοις || αυτων 824

<sup>4</sup> ἐξελθων || 1 ἐξω 1435

<sup>5</sup> κηρυσσεῖν || κηρυσειν 1075

<sup>6</sup> διαφημίζειν || διαφιμηζειν 645

<sup>7</sup> πανταχοθεν || παντοθεν [10 %] 2221

<sup>8</sup> ἐγείραι || ἐγειρε [55%] 510

<sup>9</sup> υπαγε || υπαγαι 2503

<sup>10</sup> οτι || --- 645

<sup>11</sup> μοι || μι 510 (apparently)

<sup>12</sup> συνανέκειντο || συνεκειντο 645

<sup>13</sup> ηκολουθησαν || ηκολλουθησαν 1251

<sup>14</sup> ἐχοντες || 1 και 1384

νυμφωνος, εν ᾧ ὁ νυμφιος μετ' αυτων εστιν, νηστευειν? Ὅσον χρονον μεθ' ἑαυτων εχουσιν τον νυμφιον ου δυνανται νηστευειν. 20 Ελευσονται δε ἡμεραι ὅταν απαρθη απ' αυτων ὁ νυμφιος, και τοτε νηστευσουσιν, εν εκειναις ταις ἡμεραις.

[Cloth and wineskins]

21 “Και ουδεις επιβλημα ῥακουσ<sup>1</sup> αγναφου επιρραπτει<sup>2</sup> επι ἱματιω παλαιω, ει δε μη, αιρει το πληρωμα αυτου το καινον του παλαιου, και χειρον σχισμα γινεται. 22 Και ουδεις βαλλει οινον νεον εις ασκους παλαιους, ει δε μη, ῥησσει ὁ οινος ὁ νεος<sup>3</sup> τους ασκους, και ὁ οινος εκχειται και οἱ ασκοι απολουνται· αλλα οινον νεον εις ασκους καινους βλητεον.”

[Jesus is Lord of the Sabbath]

23 Και εγενετο<sup>4</sup> παραπορευεσθαι αυτον,<sup>5</sup> εν<sup>6</sup> τοις σαββασιν, δια των σποριμων, και ηρξαντο οἱ μαθηται αυτου ὁδον ποιειν,<sup>7</sup> τιλλοντες τους σταχυας. 24 Και οἱ Φαρισαιοι ελεγον αυτω, “Ιδε, τί ποιουσιν εν τοις σαββασιν ὃ ουκ εξεστιν?” 25 Και αυτος<sup>8</sup> ελεγεν αυτοις: “Ουδεποτε<sup>9</sup> ανεγνωτε τί εποιησεν Δαυιδ, ὅτε χρειαν εσχεν και επεινασεν,<sup>10</sup> αυτος και οἱ μετ' αυτου? 26 Πως εισηλθεν εις τον οικον του Θεου (επι Αβιαθαρ αρχιερεως) και τους αρτους της προθεσεως εφαγεν, οὓς ουκ εξεστιν φαγειν ει μη τοις ἱερευσιν,<sup>11</sup> και εδωκεν και<sup>12</sup> τοις συν<sup>13</sup> αυτω ουσιν?” 27 Και ελεγεν αυτοις: “Το σαββατον δια τον ανθρωπον εγενετο, ουχ ὁ ανθρωπος δια το σαββατον. 28 Ὡστε Κυριος εστιν ὁ Υἱος του Ανθρωπου και του σαββατου.”

[A Sabbath healing—the rejection]

3.1 Και εισηλθεν παλιν εις την συναγωγην, και ἦν εκει ανθρωπος εξηραμμενην<sup>14</sup> εχων την χειρα. 2 Και παρετηρουν αυτον, ει τοις σαββασιν θεραπευσει αυτον, ἵνα κατηγορησωσιν<sup>15</sup> αυτου. 3 Και λεγει τω ανθρωπω τω εξηραμμενην εχοντι την χειρα, “Εγειραι<sup>16</sup> εις το μεσον”. 4 Και λεγει αυτοις: “Εξεστιν τοις σαββασιν αγαθοποιησαι<sup>17</sup> ἢ κακοποιησαι, ψυχην σωσαι ἢ αποκτειναι?” Οἱ δε εσιωπων. 5 Και περιβλεψαμενος αυτους μετ' οργης, συλλυπουμενος επι τη πωρωσει<sup>18</sup> της καρδιας αυτων, λεγει τω ανθρωπω, “Εκτεινον την χειρα σου!” Και εξετεινεν, και αποκατεσταθη<sup>19</sup> ἡ χειρ αυτου ὑγιης ὡς ἡ αλλη! 6 Και εξελθοντες οἱ Φαρισαιοι ευθεως μετα των Ἑρωδιανων συμβουλιον εποιουν κατ' αυτου, ὅπως αυτον απολεσωσιν.

[Healings by the Sea]

7 Και ὁ Ιησους ανεχωρησεν μετα των μαθητων αυτου προς<sup>20</sup> την θαλασσαν· και πολυ πληθος απο της Γαλιλαιας ηκολουθησεν αυτω—και απο της Ιουδαιας 8 και απο Ιεροσολυμων και απο της<sup>21</sup> Ιδουμαιας και περαν του Ιορδανου, και οἱ περι Τυρον και Σιδωνα. Πληθος πολυ, ακουσαντες ὅσα εποιει, ηλθον προς αυτον. 9 Και ειπεν τοις μαθηταις αυτου ἵνα

<sup>1</sup> ρακουσ || ρακκουσ 1637

<sup>2</sup> επιρραπτει || επιραπτει [20%] 204 (corrected? has a dot over the ρ)

<sup>3</sup> ο οινος ο νεος || ~ 142 689

<sup>4</sup> εγενετο || 1 εν τω 1705

<sup>5</sup> παραπορευεσθαι αυτον || ~ 21 689

<sup>6</sup> εν || --- [7%] 547,1040,1251

<sup>7</sup> ποιειν || πειν 1251,2765 (it looks like 2554's exemplar had πειν, and the copyist duly copied it, but then realized it was a mistake [obvious] and corrected it)

<sup>8</sup> αυτος 2323<sup>c</sup> || --- [3%] 2323

<sup>9</sup> ουδεποτε || ουκ 547<sup>c</sup>

<sup>10</sup> και επεινασεν 35<sup>c</sup> || --- 35

<sup>11</sup> ιερευσιν || αρχιερευσιν [0.5%] 204

<sup>12</sup> και 1147<sup>c</sup> || --- 1147

<sup>13</sup> συν || μετ 1040,1667

<sup>14</sup> εξηραμμενην 35<sup>c</sup> || εξηραμμενην [2%] 35,128<sup>ix</sup>,2323

<sup>15</sup> κατηγορησωσιν || κατηγορησουσιν 1133,2261

<sup>16</sup> εγειραι || εγειρε [40%] 1339

<sup>17</sup> αγαθοποιησαι 645<sup>c</sup> || αγαθοποιησαι 645

<sup>18</sup> πωρωσει || πορωσει 2466

<sup>19</sup> αποκατεσταθη || απεκατεσταθη [35%] 1705

<sup>20</sup> προς || εις [5%] 547,645,1251,2765

<sup>21</sup> της || --- 128

πλοιαριον προσκαρτερη αυτω, δια τον οχλον, ινα μη θλιβωσιν αυτον. 10 Πολλους γαρ εθεραπευσεν, ωστε επιπιπτειν αυτω ινα αυτου αψωνται,<sup>1</sup> όσοι ειχον μαστιγας. 11 Και τα πνευματα τα ακαθαρτα—όταν αυτον εθεωρει,<sup>2</sup> προσεπιπτεν αυτω και εκραζεν,<sup>3</sup> λεγοντα οτι “Συ ει̃ ὁ Υἱος του Θεου!” 12 Και πολλὰ<sup>4</sup> επετιμα<sup>5</sup> αυτοις ινα μη φανερον αυτον ποιησωσιν.

*[The Twelve chosen]*

13 Και αναβαινει εις το ορος και προσκαλειται ου̃ς ηθελεν αυτος, και απηλθον προς αυτον. 14 Και εποιησεν δωδεκα, ινα ωσιν<sup>6</sup> μετ’ αυτου και ινα αποστελλη<sup>7</sup> αυτους κηρυσσειν 15—και εχειν εξουσιαν θεραπευειν τας νοσους και εκβαλλειν τα δαιμονια. 16 Και επεθηκεν τω Σιμωνι ονομα Πετρον, 17 και Ιακωβον τον του Ζεβεдайου και Ιωαννην τον αδελφον του Ιακωβου (και επεθηκεν αυτοις ονοματα ‘Βοανεργες’, ὅ ἐστιν ‘Υἱοὶ βροντης’). 18 και Ανδρεαν και Φιλιππον και Βαρθολομαιον και Ματθαιον και Θωμαν και Ιακωβον τον<sup>8</sup> του Αλφαιου και Θαδδαιον και Σιμωνα τον Κανανιτην· 19 και Ιουδαν<sup>9</sup> Ισκαριωτην, ὃς και παρεδωκεν αυτον.

20 Και ερχονται εις οικον· και συνερχεται παλιν οχλος, ωστε μη δυνασθαι αυτους μηδε<sup>10</sup> αρτον φαγειν. 21 Και ακουσαντες οἱ παρ’ αυτου εξηλθον κρατησαι αυτον, ελεγον γαρ οτι “Εξεστη!”

*[Scribes blaspheme the Holy Spirit]*

22 Και οἱ γραμματεῖς<sup>11</sup> οἱ απο Ἱεροσολυμων καταβαντες ελεγον οτι “Βεελζεβουλ εχει”, και οτι “Εν τω αρχοντι των δαιμονιων εκβαλλει τα δαιμονια”. 23 Και προσκαλεσαμενος αυτους εν παραβολαις ελεγεν αυτοις: “Πως δυναται Σατανας Σαταναν εκβαλλειν? 24 Και εαν βασιλεια εφ’ εαυτην μερισθη, ου δυναται σταθηναι ἡ βασιλεια ἐκείνη. 25 Και εαν οικια εφ’ εαυτην μερισθη, ου δυναται σταθηναι ἡ<sup>12</sup> οικια ἐκείνη.<sup>13</sup> 26 Και ει ὁ Σατανας ανεστη εφ’ εαυτον και μεμερισται, ου δυναται σταθηναι, αλλα τελος εχει. 27 Ουδεις δυναται τα σκευη του ισχυρου, εισελθων εις την οικιαν αυτου, διαρπασαι, εαν μη πρωτον τον ισχυρον δηση—και τοτε την οικιαν αυτου διαρπαση.

28 “Αμην<sup>14</sup> λεγω υ̃μιν οτι παντα αφεθησεται τα ἁμαρτηματα τοις υἱοῖς των ανθρωπων,<sup>15</sup> και<sup>16</sup> βλασφημιαι ὅσας αν βλασφημησωσιν· 29 ὃς δ’ αν βλασφημησῃ εις το Πνευμα το Ἅγιον ουκ εχει αφεσιν εις τον αιωνα, αλλ’ ενοχος εστιν αιωνιου κρισεως” 30—οτι ελεγον, “Πνευμα ακαθαρτον εχει”.

*[Jesus goes on the offensive]*

*[New relationships]*

**3.31** Ερχονται ουν οἱ αδελφοι και ἡ μητηρ αυτου και εξω ἑστωτες απεστειλαν προς αυτον, φωνουντες αυτον. 32 Και εκαθητο οχλος περι αυτον· ειπον δε αυτω, “Ιδου, ἡ μητηρ σου και οἱ αδελφοι σου και αἱ<sup>17</sup> αδελφαι σου εξω ζητουσιν σε”. 33 Και απεκριθη αυτοις λεγων, “Τίς εστιν ἡ μητηρ μου ἢ οἱ αδελφοι μου?” 34 Και περιβλεψαμενος κυκλω τους περι αυτον

<sup>1</sup> αψωνται || αψιονται 645,1199

<sup>2</sup> εθεωρει || εθεωρη 1628

<sup>3</sup> εκραζεν || εκραξεν 1040

<sup>4</sup> πολλὰ || --- 1384

<sup>5</sup> επετιμα || επιτιμα 2466

<sup>6</sup> ωσιν || οσοι 645,1251

<sup>7</sup> αποστελλη || αποστελλει 1199 || αποστελλες 2503 (apparently)

<sup>8</sup> τον || του 1147

<sup>9</sup> ιουδαν || 1 τον 1145

<sup>10</sup> μηδε || μητε [70%] 2221

<sup>11</sup> γραμματεῖς || 1 και 1111

<sup>12</sup> 1628 omits βασιλεια ἐκείνη (25) και εαν οικια εφ εαυτην μερισθη ου δυναται σταθηναι η (obvious homoioteleuton)

<sup>13</sup> 1667 probably omitted verse 25 (both homoioteleuton and -arcton), then erased verse 26 so as to copy in both verses, correctly, in a cramped hand.

<sup>14</sup> αμην || 11 1145 (repeats)

<sup>15</sup> υιοις των ανθρωπων || ανθρωποις 1384

<sup>16</sup> και || 1 αι [10%] 1251

<sup>17</sup> αι || οι 1199

καθημερινους λεγει: “Ιδου ἡ μητηρ μου και οἱ ἀδελφοι μου!”<sup>1</sup> 35 “Ὅς γαρ αν ποιηση το θελημα του Θεου, οὗτος<sup>2</sup> ἀδελφος μου και ἀδελφη μου και μητηρ μου<sup>3</sup> εστιν.”

[Many parables]

4.1 Και παλιν ηρξατο διδασκειν παρα την θαλασσαν. Και συνηχθη προς αυτον οχλος πολυς, ὥστε αυτον<sup>4</sup> εμβαντα<sup>5</sup> εις το πλοιον καθησθαι, εν τη θαλασση, και πας ὁ οχλος προς την θαλασσαν, επι της γης, ἦν. 2 Και εδιδασκεν αυτους εν παραβολαις<sup>6</sup> πολλα, και ελεγεν αυτοις εν τη διδαχη αυτου:

[Parable of the sower]

3 “Ακουετε! Ιδου, εξηλθεν ὁ σπειρων του σπειραι. 4 Και εγενετο, εν τω σπειρειν, ὃ μεν επεσεν παρα την ὁδον, και ηλθεν τα πετεινα και κατεφαγεν αυτο. 5 Ἀλλο δε επεσεν επι το πετρωδες ὅπου ουκ ειχεν γην πολλην, και ευθεως εξανεικειν δια το μη εχειν βαθος γης. 6 Ἡλιου δε ανατειλαντος εκαυματισθη, και δια το μη εχειν ῥιζαν εξηρανθη. 7 Και αλλο επεσεν εις τας ακανθας, και ανεβησαν αἱ ακανθαι και συνεπιξαν<sup>7</sup> αυτο, και καρπον ουκ εδωκεν. 8 Και αλλο επεσεν εις την γην την καλην, και εδιδου καρπον αναβαινοντα και αυξανοντα—και εφερεν εν τριακοντα και εν ἑξηκοντα και εν ἑκατον.” 9 Και ελεγεν, “Ὁ εχων ὠτα ακουειν, ακουετω!”

[The why of parables]

10 Ὅτε δε εγενετο κατα μονας,<sup>8</sup> ηρωτησαν<sup>9</sup> αυτον οἱ περι αυτον, συν τοις δωδεκα, την παραβολην. 11 Και ελεγεν αυτοις: “Ὑμιν δεδοται γνωιναι το μυστηριον της βασιλειας του Θεου· εκεινοις δε τοις<sup>10</sup> εξω εν παραβολαις τα παντα γινεται, 12 ἵνα: Ὑλεποντες βλεπωσιν, και μη ιδωσιν· και ακουοντες ακουωσιν, και μη συνιωσιν· μηποτε επιστρεψωσιν και αφεθη αυτοις τα ἁμαρτηματα.”

[‘The sower’ explained]

13 Και λεγει αυτοις: “Ουκ οιδατε την παραβολην ταυτην? Και πως πασας τας παραβολας γνωσεσθε? 14 Ὁ σπειρων τον λογον σπειρει. 15 Οὗτοι δε εισιν οἱ παρα την ὁδον ὅπου σπειρεται ὁ λογος: και ὅταν ακουσωσιν, ευθεως ερχεται ὁ Σατανας και αιρει τον λογον τον εσπαρμενον εν ταις καρδιαις αυτων. 16 Και οὗτοι εισιν ὁμοιως οἱ επι τα πετρωδη<sup>11</sup> σπειρομενοι: οἱ, ὅταν ακουσωσιν τον λογον, ευθεως μετα χαρας λαμβανουσιν αυτον, 17 και ουκ εχουσιν ῥιζαν εν ἑαυτοις αλλα προσκαιροι εισιν—εἰτα γενομενης<sup>12</sup> θλιψεως ἡ διωγμου δια τον λογον, ευθεως σκανδαλιζονται. 18 Και οὗτοι εισιν οἱ εις τας ακανθας σπειρομενοι: οἱ τον λογον ακουοντες, 19 και αἱ μεριμναι του αιωνος τουτου και ἡ ἀπατη του πλουτου και αἱ περι τα λοιπα επιθυμιαι εισπορευομεναι συμπιγουσιν τον λογον, και ἀκαρπος γινεται. 20 Και οὗτοι εισιν οἱ επι την γην την καλην σπαρευτες: οἱτινες ακουουσιν τον λογον και παραδεχονται και καρποφορουσιν—εν τριακοντα και εν ἑξηκοντα και εν ἑκατον.”

[The candlestick]

21 Και ελεγεν αυτοις: “Μητι ὁ λυχνος ερχεται ἵνα ὑπο τον μοδιον τεθη ἡ ὑπο την κλινην? Ουχ ἵνα επι<sup>13</sup> την λυχνιαν επιτεθη? 22 Ου γαρ εστιν<sup>14</sup> κρυπτον ὃ εαν μη φανερωθη, ουδε εγενετο αποκρυφον ἀλλ’ ἵνα εις φανερον ελθῃ. 23 Εἰ τις εχει ὠτα ακουειν, ακουετω!”

<sup>1</sup> μου || --- 1199

<sup>2</sup> ουτος || 1 και 547<sup>c</sup>

<sup>3</sup> μου || --- [65%] 553,1199

<sup>4</sup> αυτον || --- [1%] 1339

<sup>5</sup> 1040 repeats εμβαντα from one line to the next

<sup>6</sup> παραβολαις || παραβολλαις 2765

<sup>7</sup> συνεπιξαν || συνεπινηξαν 645

<sup>8</sup> κατα μονας || γαμος 1199

<sup>9</sup> ηρωτησαν || επηρωτησαν [2%] 1339<sup>v</sup>

<sup>10</sup> τοις || της 1667

<sup>11</sup> ὁμοιως οἱ επι τα πετρωδη || ~ 23451 1435

<sup>12</sup> γενομενης || γινομενης 141,204,553,1133,1147

<sup>13</sup> επι || υπο [2%] 547,1199,1251,1705

<sup>14</sup> εστιν || 1 τι [50%] 1.2110<sup>c</sup>

24 Και ελεγεν αυτοις: “Βλεπετε τί ακουετε. Εν ᾧ μετρω μετρειτε<sup>1</sup> αντιμετρηθησεται<sup>2</sup> ὑμιν· και προστεθησεται ὑμιν τοις ακουουσιν. 25 “Ὁς γαρ αν<sup>3</sup> εχη, δοθησεται αυτω, και ὃς ουκ εχει, και ὃ εχει αρθησεται απ’ αυτου.”

[Spontaneous growth]

26 Και ελεγεν: “Οὕτως εστιν ἡ βασιλεια του Θεου ὡς εαν ανθρωπος βαλη<sup>4</sup> τον σπορον επι της γης 27 και καθευδη και εγειρηται<sup>5</sup> νυκτα και ἡμεραν, και ὁ σπορος βλαστани και μηκυνηται,<sup>6</sup> ὡς ουκ οιδεν αυτος. 28 Αυτοματη γαρ ἡ γη καρποφορει: πρωτον χορτον, ειτα σταχυν, ειτα πληρη σιτον εν τω σταχυι. 29 Ὅταν δε παραδω ὁ καρπος, ευθεως αποστελλει το<sup>7</sup> δρεπανον, ὅτι παρεστηκεν ὁ θερισμος.”

[The mustard seed]

30 Και ελεγεν: “Τίνι ὁμοιωσωμεν<sup>8</sup> την βασιλειαν του Θεου, ἡ εν ποια παραβολη παραβαλωμεν<sup>9</sup> αυτην? 31 Ὡς κοκκον<sup>10</sup> σιναπεως,<sup>11</sup> ὃς ὅταν σπαρη επι της γης, μικροτερος παντων των σπερματων εστιν των επι της γης, 32 και ὅταν σπαρη, αναβαινει και γινεται παντων των λαχανων μειζων και ποιει κλαδους μεγαλους, ὥστε δυνασθαι ὑπο την σκιαν αυτου τα πετεινα του ουρανου κατασκηνουν.”

33 Και τοιαυταις παραβολαις πολλαις ελαλει αυτοις τον λογον, καθως εδυναντο<sup>12</sup> ακουειν. 34 Χωρις δε παραβολης ουκ ελαλει αυτοις, κατ’ ιδιαν δε τοις μαθηταις αυτου επελυνεν παντα.

[A supernatural tempest]

35 Και λεγει αυτοις εν εκεινη τη ἡμερα, οψιας γενομενης, “Διελθωμεν εις το περαν”. 36 Και αφεντες τον οχλον, παραλαμβανουσιν αυτον, ὡς ἦν εν τω πλοιω (και αλλα δε πλοιαρια ἦν μετ’ αυτου). 37 Και γινεται λαιλαψ ανεμου μεγαλη, τα δε κυματα επεβαλεν εις το πλοιον, ὥστε αυτο<sup>13</sup> ηδη γεμιζεσθαι. 38 Και ἦν αυτος επι τη πρυμνη, επι το προσκεφαλαιον καθευδων· και διεγειρουσιν αυτον και λεγουσιν αυτω, “Διδασκαλε! Ου μελει<sup>14</sup> σοι ὅτι απολλυμεθα?” 39 Και διεγερθεις, επετιμησεν τω ανεμω και ειπεν τη θαλασση, “Σιωπα· πεφίμωσο!” Και εκοπασεν ὁ ανεμος, και εγενετο γαληνη<sup>15</sup> μεγαλη.<sup>16</sup> 40 Και ειπεν αυτοις: “Τί δειλοι εστε οὕτως? Πως ουκ εχετε πιστιν?” 41 Και εφοβηθησαν φοβον μεγαλ, και ελεγον προς αλληλους, “Τίς αρα οὗτος εστιν, ὅτι και ὁ ανεμος<sup>17</sup> και ἡ θαλασσα ὑπακουουσιν αυτω!?”

[The ‘legion’]

5.1 Και ηλθον<sup>18</sup> εις το περαν της θαλασσης, εις την χωραν των Γαδαρηνων. 2 Και εξελθοντι αυτω εκ του πλοιου, ευθεως απηντησεν αυτω εκ των μνημειων<sup>19</sup> ανθρωπος εν πνευματι ακαθαρτω 3—ὃς την οικησιν<sup>20</sup> ειχεν εν τοις μνημασιν. Και ουτε ἄλυσεν ουδεις

<sup>1</sup> μετρειτε || μετρεται 1384

<sup>2</sup> αντιμετρηθησεται || αντιμετριθησεται 1667,2122

<sup>3</sup> αν || εαν [4%] 553

<sup>4</sup> βαλη || βαλλη 1705,2323

<sup>5</sup> εγειρηται || εγειρεται [20%] 1199,2122

<sup>6</sup> μηκυνηται || μηκυνεται 1199

<sup>7</sup> το || τον 1251

<sup>8</sup> ὁμοιωσωμεν 1713<sup>c</sup> || ὁμοιωσωμεν [43%] 1145,1652<sup>c</sup>,1713,2122,2261<sup>c</sup> || ὁμοιωσω 1133,2261

<sup>9</sup> παραβαλωμεν || παραβαλομεν 689

<sup>10</sup> κοκκον || κοκκω [10%] 1705

<sup>11</sup> σιναπεως || σιναπεως 1117,1133,1199

<sup>12</sup> εδυναντο || ηδυναντο [20%] 1145,1705 || ιδυναντο 1251

<sup>13</sup> αυτο || αυτω 1199

<sup>14</sup> μελει || μελλει [3%] 553,1023,2323

<sup>15</sup> γαληνη || γαλυνη 1251

<sup>16</sup> γαληνη μεγαλη || ~ 21 2466

<sup>17</sup> ο ανεμος || οι ανεμοι 1435

<sup>18</sup> ηλθον || ηλθεν [10%] 1111,1435

<sup>19</sup> των μνημειων || του μνημειου 1705

<sup>20</sup> οικησιν || κατοικησιν [70%] 2221<sup>c</sup>

ηδυνατο<sup>1</sup> αυτον δησαι, 4 δια το αυτον πολλακις πεδαις και αλυσεσιν<sup>2</sup> δεδεσθαι, και διεσπασθαι υπ' αυτου τας αλυσεις, και τας πεδας συντετριφθαι, και ουδεις αυτον ισχυσειν<sup>3</sup> δαμασαι. 5 Και δια παντος, νυκτος και ημερας, εν τοις μνημασιν και εν τοις ορεσιν,<sup>4</sup> ην κραζων και κατακοπτων εαυτον<sup>5</sup> λιθοις. 6 Ιδων δε τον Ιησουν απο μακροθεν, εδραμεν και προσεκυνησεν<sup>6</sup> αυτω,<sup>7</sup> 7 και κραζας φωνη μεγαλη<sup>8</sup> ειπεν: "Τί μοι και σοι,<sup>9</sup> Ιησου,<sup>10</sup> Υιε του Θεου του υψιστου? Ορκιζω σε τον Θεον, μη με βασανισης!" 8 Ελεγεν γαρ αυτω, "Εξελθε, το πνευμα το ακαθαρτον, εκ<sup>11</sup> του ανθρωπου!" 9 Και επηρωτα αυτον, "Τί σοι ονομα?" Και απεκριθη, λεγων, "Λεγων ονομα μοι, οτι πολλοι εσμεν". 10 Και παρεκαλει<sup>12</sup> αυτον πολλα ινα μη αυτους αποστειλη<sup>13</sup> εξω της χωρας. 11 Ήν δε εκει προς τω<sup>14</sup> ορει αγελη χοιρων μεγαλη<sup>15</sup> βοσκομενη. 12 Και<sup>16</sup> παρεκαλεσαν αυτον παντες οι δαιμονες, λεγοντες, "Πεμψον ημας εις τους χοιρους, ινα εις αυτους εισελθωμεν". 13 Και επετρεψεν αυτοις<sup>17</sup> ευθεως ο Ιησους· και εξελθοντα τα πνευματα τα ακαθαρτα<sup>18</sup> εισηλθον<sup>19</sup> εις τους χοιρους, και ωρμησεν η αγελη κατα του κρημνου εις την θαλασσαν (ησαν δε ως δισχιλιοι),<sup>20</sup> και επιγιγοντο εν τη θαλασση.

14 Οι δε βοσκοντες τους χοιρους εφυγον, και ανηγγειλαν εις την πολιν και εις τους αγρους. Και εξηλθον ιδειν τι εστιν το γεγονος. 15 Και ερχονται προς τον Ιησουν και θεωρουνσιν τον δαιμονιζομενον καθημενον και<sup>21</sup> ιματισμενον και σωφρονουντα, τον εσχηκοτα τον λεγεωνα· και εφοβηθησαν. 16 Διηγησαντο δε αυτοις οι ιδοντες πως εγενετο<sup>22</sup> τω δαιμονιζομενω, και περι των χοιρων. 17 Και ηρξαντο παρακαλειν αυτον απελθειν απο των οριων αυτων.

18 Και εμβαντος αυτου εις το πλοιοι, παρεκαλει αυτον ο δαιμονισθεις ινα η μετ' αυτου. 19 Ο δε Ιησους ουκ αφηκεν αυτον, αλλα λεγει αυτω, "Υπαγε εις<sup>23</sup> τον οικον σου προς τους σους και αναγγειλον<sup>24</sup> αυτοις οσα σοι ο Κυριος πεποιηκεν· και ηλεησεν σε". 20 Και απηλθεν και ηρξατο κηρυσσειν εν τη Δεκαπολει οσα εποιησεν αυτω ο Ιησους·<sup>25</sup> και παντες εθαυμαζον.

21 Και διαπερασαντος του Ιησου εν τω πλοιω παλιν εις το περαν, συνηχθη οχλος πολυς επ' αυτον· και ην παρα την θαλασσαν.

*[A hemorrhage and a dead girl]*

<sup>1</sup> ηδυνατο || εδυνατο [60%] 141,689,1133

<sup>2</sup> αλυσεσιν || αλισεσιν 1384<sup>ix</sup>

<sup>3</sup> ισχυσειν || ισχυε [71%] 2221

<sup>4</sup> και εν τοις ορεσιν 547<sup>c</sup> || --- 547,1251 (homoioteleuton)

<sup>5</sup> εαυτον || αυτον 1199

<sup>6</sup> προσεκυνησεν || προσεκυνησεν 1251

<sup>7</sup> αυτω || αυτον 1199

<sup>8</sup> μεγαλη || --- 1147 (from one page to the next)

<sup>9</sup> σοι || συ 141

<sup>10</sup> ιησου 2466<sup>c</sup> || --- 2466

<sup>11</sup> εκ || απο 1145

<sup>12</sup> παρεκαλει || παρεκαλουν 689

<sup>13</sup> αυτους αποστειλη || ~ 21 [5%] 1199

<sup>14</sup> τω || το 1133

<sup>15</sup> μεγαλη || --- 18

<sup>16</sup> και || 11 553 (from one page to the next)

<sup>17</sup> αυτοις || --- 1461

<sup>18</sup> τα ακαθαρτα || --- [1%] 1199,1384

<sup>19</sup> εισηλθον 35<sup>c</sup>,2466<sup>c</sup> || εισηλθεν [2%] 35,689,2466

<sup>20</sup> δισχιλιοι || δυσχιλιοι 1705

<sup>21</sup> και || --- [5%] 1199

<sup>22</sup> εγενετο || εγενοντο 1075

<sup>23</sup> εις || προς 1199

<sup>24</sup> αναγγειλον || αναγκειλον 1384

<sup>25</sup> 1705 omits και απηλθεν και ηρξατο κηρυσσειν εν τη δεκαπολει οσα εποιησεν αυτω ο ιησους (homoioteleuton)



22 Και ιδου, ερχεται εις των αρχισυναγωγων, ονοματι Ιαειρος, και ιδων αυτον πιπτει προς τους ποδας αυτου 23 και παρεκαλει αυτον πολλα, λεγων οτι “Το<sup>1</sup> θυγατριον μου εσχατως εχει· ινα ελθων επιθης<sup>2</sup> αυτη τας χειρας οπως σωθη, και ζησεται”. 24 Και απηλθεν μετ’ αυτου. Και ηκολουθει αυτω οχλος πολυς, και συνεθλιβον<sup>3</sup> αυτον.

[The hemorrhage]

25 Και γυνη τις—ουσα εν ρυσει αιματος ετη δωδεκα, 26 και πολλα παθουσα υπο πολλων ιατρων, και δαπανησασα τα παρ’ αυτης παντα, και μηδεν ωφεληθεισα αλλα μαλλον εις το χειρον ελθουσα—27 ακουσασα<sup>4</sup> περι του Ιησου, ελθουσα εν τω οχλω οπισθεν ηψατο του ιματιου αυτου. 28 (Ελεγεν γαρ οτι “Καν των ιματιων αυτου αψωμαι, σωθησομαι”). 29 Και ευθεως εξηρανθη η πηγη του αιματος αυτης, και εγνω τω σωματι οτι ιαται απο της μαστιγος. 30 Και ευθεως ο Ιησους, επιγνους εν εαυτω την εξ αυτου δυναμιν εξελθουσαν, επιστραφεις εν τω οχλω ελεγεν, “Τίς μου ηψατο των ιματιων?” 31 Και ελεγον αυτω οι μαθηται αυτου, “Βλεπεις τον οχλον συνθλιβοντα σε, και λεγεις, ‘Τίς μου ηψατο?’?” 32 Και περιεβλεπετο ιδειν την τουτο ποιησασαν. 33 Η δε γυνη, φοβηθεισα και τρεμουσα, ειδυια δ γεγονεν επ’ αυτη, ηλθεν και προσεπεσεν αυτω και ειπεν αυτω πασαν την αληθειαν. 34 Ο δε ειπεν αυτη: “Θυγατερ, η πιστις σου σεσωκεν σε. Υπαγε εις ειρηνην και ισθι υγιης απο της μαστιγος σου.”

[The dead girl]

35 Ετι αυτου λαλουντος,<sup>5</sup> ερχονται απο του αρχισυναγωγου, λεγοντες οτι<sup>6</sup> “Η θυγατηρ σου απεθανεν. Τί ετι σκυλλεις τον διδασκαλον?” 36 Ο δε Ιησους ευθεως ακουσας<sup>7</sup> τον λογον λαλουμενον λεγει τω αρχισυναγωγω, “Μη φοβου· μονον πιστευε!” 37 Και ουκ αφηκεν ουδενα αυτω συνακολουθησαι, ει μη Πετρον και Ιακωβον και Ιωαννην,<sup>8</sup> τον αδελφον Ιακωβου. 38 Και ερχεται εις τον οικον του αρχισυναγωγου και θεωρει θορυβον—κλαιοντας και αλαλαζοντας πολλα. 39 Και εισελθων λεγει αυτοις: “Τί θορυβεισθε και κλαιετε? Το παιδιον ουκ απεθανεν, αλλα καθευδει.” 40 Και κατεγελων αυτου. Ο δε εκβαλων παντας, παραλαμβάνει τον πατερα του παιδιου και την μητερα, και τους μετ’ αυτου, και εισπορευεται όπου ην το παιδιον ανακειμενον. 41 Και κρατησας της χειρος του παιδιου λεγει αυτη, “*Ταλιθα, κουμι*”,<sup>9</sup> ὃ εστιν μεθερμηνευομενον, “Το κορασιον, σοι λεγω, εγειραι!” 42 Και ευθεως ανεστη το κορασιον και περιεπατει (ην γαρ ετων δωδεκα). Και εξεστησαν εκστασει μεγαλη. 43 Και διεστειλατο αυτοις πολλα ινα μηδεις γνω τουτο, και ειπεν δοθηναι αυτη φαγειν.

[A visit to Natsareth]

**6.1** Και εξηλθεν<sup>10</sup> εκειθεν και ηλθεν εις την πατριδα αυτου, και ακολουθουσιν αυτω οι μαθηται αυτου. 2 Και γενομενου σαββατου, ηρξατο εν τη συναγωγη διδασκειν. Και πολλοι ακουοντες εξεπλησσοντο, λεγοντες: “Ποθεν τουτω ταυτα?” και, “Τίς η σοφια η δοθεισα αυτω?” και, “Δυναμεις τοιαυται δια των χειρων αυτου γινονται! 3 Ουχ ουτος εστιν ο τεκτων, ο υιος Μαρίας, αδελφος δε Ιακωβου και Ιωση και Ιουδα και Σιμωνος? Και ουκ εισιν αι αδελφαι αυτου ωδε<sup>11</sup> προς ημας?” Και εσκανδαλιζοντο εν αυτω. 4 Ελεγεν δε αυτοις ο Ιησους οτι “Ουκ εστιν προφητης ατιμος, ει μη εν τη πατριδι αυτου και εν τοις συγγενεσιν και εν τη οικια αυτου”. 5 Και ουκ ηδυνατο<sup>12</sup> εκει ουδεμιαν δυναμιν ποιησαι, ει μη ολιγοις

<sup>1</sup> το || --- 1199

<sup>2</sup> επιθης || επιθεις I.2110

<sup>3</sup> συνεθλιβον || συνεθλιβεν 1435

<sup>4</sup> ακουσασα || ακουσα 1384 (from one line to the next)

<sup>5</sup> λαλουντος || 1 ιδου 547°

<sup>6</sup> οτι || --- 645

<sup>7</sup> ευθεως ακουσας || ~ 21 [1%] 547,2253

<sup>8</sup> ιωαννην || ιωανην 1652

<sup>9</sup> κουμι || κουμ (17.4%) 18,789,1111,1117,1713,2253,2352,2382,2503,2554,I.2110

<sup>10</sup> εξηλθεν || εξηλθειν 2122

<sup>11</sup> <sup>¶</sup> has ὧδε throughout

<sup>12</sup> ηδυνατο || ειδυνατο 1199 || εδυνατο [6%] 689

αρρωστοις επιθεις τας χειρας εθεραπευσεν. 6 Και εθαυμαζεν δια την απιστιαν αυτων. Και περιηγεν τας κωμας κυκλω, διδασκων.

[The Twelve commissioned and sent]

7 Και προσκαλειται τους δωδεκα και ηρξατο αυτους<sup>1</sup> αποστελλειν δυο δυο, και εδιδου αυτοις εξουσιαν των πνευματων των ακαθαρτων. 8 Και παρηγγειλεν αυτοις ινα μηδεν αιρωσιν εις οδον, ει μη ραβδον μονον—μη πηραν, μη αρτον, μη εις την ζωνην χαλκον— 9 αλλ' υποδεμενους σανδαλια, και μη ενδυσηθε δυο χιτωνας. 10 Και ελεγεν αυτοις: “Οπου εαν εισελθητε<sup>2</sup> εις οικιαν, εκει<sup>3</sup> μενετε εως αν εξελθητε<sup>4</sup> εκειθεν. 11 Και όσοι εαν<sup>5</sup> μη δεξωνται<sup>6</sup> υμας μηδε ακουσωσιν<sup>7</sup> υμων, εκπορευομενοι εκειθεν, εκτιναξατε<sup>8</sup> τον χουν τον υποκατω<sup>9</sup> των ποδων υμων εις μαρτυριον αυτοις. Αμην<sup>10</sup> λεγω υμιν, ανεκτοτερον εσται Σοδομοις η Γομορροις εν ημερα κρισεως η τη πολει εκεινη.” 12 Και εξελθοντες εκηρυσσον ινα μετανοησωσιν, 13 και δαιμονια πολλα εξεβαλλον,<sup>11</sup> και ηλειφον ελαιω πολλους<sup>12</sup> αρρωστους και εθεραπευον.

[Herod had executed John the baptizer]

14 Και ηκουσεν ο βασιλευς Ηρωδης, φανερον γαρ εγενετο το ονομα αυτου, και ελεγεν οτι “Ιωαννης ο βαπτιζων εκ νεκρων ηγερθη, και δια τουτο ενεργουσιν αι δυναμεις εν αυτω”. 15 Αλλοι ελεγον οτι “Ηλιας εστιν”. Αλλοι δε<sup>13</sup> ελεγον οτι “Προφητης εστιν ως εις των προφητων”. 16 Ακουσας δε ο<sup>14</sup> Ηρωδης ειπεν οτι “Ον εγω απεκεφαλισα Ιωαννην, ουτος εστιν· αυτος ηγερθη εκ νεκρων!”

17 Αυτος γαρ ο Ηρωδης αποστειλας εκρατησεν τον Ιωαννην, και εδησεν αυτον<sup>15</sup> εν<sup>16</sup> φυλακη, δια Ηρωδιαδα την γυναικα Φιλιππου του αδελφου αυτου· οτι αυτην εγαμησεν<sup>17</sup> 18—ελεγεν γαρ ο Ιωαννης τω Ηρωδη οτι “Ουκ εξεστιν σοι εχειν την γυναικα του αδελφου σου”. 19 Η δε Ηρωδιας ενειχεν αυτω και ηθελεν αυτον αποκτειναι· και ουκ ηδυνατο,<sup>18</sup> 20 ο γαρ Ηρωδης εφοβειτο τον Ιωαννην, ειδως αυτον ανδρα δικαιον και αγιον, και συνετηρει αυτον. Και ακουων<sup>19</sup> αυτου πολλα εποιει, και ηδεως<sup>20</sup> αυτου ηκουεν.

21 Και γενομενης ημερας ευκαιρου οτε Ηρωδης τοις γενεσιοις αυτου<sup>21</sup> δειπνον εποιει<sup>22</sup> τοις μεγιστασιν αυτου και τοις χιλιαρχοις και τοις πρωτοις της Γαλιλαιας. 22 Και εισελθουσης της θυγατρος αυτης<sup>23</sup> της Ηρωδιαδος και ορχησαμενης,<sup>24</sup> και αρεσασης τω Ηρωδη και τοις συνανακειμενοις, ειπεν ο βασιλευς τω κορασιω, “Αιτησον με<sup>25</sup> ο εαν θελης,<sup>26</sup>

<sup>1</sup> 1040 repeats δωδεκα και ηρξατο αυτους (obvious homoioteleuton)

<sup>2</sup> εισελθητε || εισηλθητε 1199

<sup>3</sup> εκει || --- 1147

<sup>4</sup> εξελθητε || εξελθηται 2122

<sup>5</sup> εαν || αν [50%] 689

<sup>6</sup> δεξωνται || δεξονται [4%] 824

<sup>7</sup> ακουσωσιν || 1 τους λογους 547<sup>c</sup>

<sup>8</sup> εκτιναξατε || εκτειναξατε 128

<sup>9</sup> υποκατω || υποκατο 1199

<sup>10</sup> αμην || 1 γαρ 547

<sup>11</sup> εξεβαλλον 2261<sup>c</sup> || εξεβαλον [10%] 553,645,1384,2261

<sup>12</sup> πολλους || πολλακις 1117

<sup>13</sup> δε || --- 1461

<sup>14</sup> ο 2323<sup>c</sup> || --- [50%] 553,1705,2323,2765<sup>?</sup>

<sup>15</sup> αυτον || --- 1199

<sup>16</sup> εν || 1 τη (5.1%) 1023

<sup>17</sup> εγαμησεν || εγαμισεν 2261

<sup>18</sup> ηδυνατο || εδυνατο 689

<sup>19</sup> ακουων 35<sup>c</sup>,1023<sup>alt</sup>,1384<sup>alt</sup> || ακουσας [80%] 35,204,547,645,1023,1199,1251,1384,1572<sup>m</sup>,1667<sup>c</sup>,2466,2765

<sup>20</sup> 1384 missing 6:20-45

<sup>21</sup> αυτου || αυτοις 1667

<sup>22</sup> εποιει || --- 1628

<sup>23</sup> της θυγατρος αυτης || ~ 312 1435

<sup>24</sup> ορχησαμενης || ωρχησαμενης 1072

<sup>25</sup> με || μοι L.65

<sup>26</sup> θελης || εθελης 204

και δωσω σοι". 23 Και ωμοσεν αυτη οτι "'Ο εαν με αιτησης δωσω σοι,<sup>1</sup> έως<sup>2</sup> ἡμίσους της βασιλειας μου!"

24 'Η δε εξελθουσα ειπεν τη μητρι αυτης, "Τί αιτησομαι?" 'Η δε ειπεν, "Την κεφαλην Ιωαννου του Βαπτιστου!" 25 Και εισελθουσα ευθεως μετα σπουδης προς τον βασιλεα ητησατο, λεγουσα, "Θελω ἵνα μοι δωσ<sup>3</sup> εξ αυτης επι πινακι την κεφαλην Ιωαννου του Βαπτιστου!" 26 Και περιλυπος γενομενος ὁ βασιλευς, δια τους ὀρκους, και τους συναινακειμενους, ουκ ηθελησεν αυτην αθετησαι. 27 Και ευθεως αποστειλας ὁ βασιλευς σπεκουλατωρα<sup>4</sup> επεταξεν ενεχθηναι την κεφαλην αυτου. 'Ο δε απελθων απεκεφαλισεν<sup>5</sup> αυτον εν τη φυλακη 28 και ηνεγκεν την κεφαλην αυτου επι πινακι, και εδωκεν αυτην τω κορασιω· και το<sup>6</sup> κορασιον εδωκεν αυτην τη μητρι αυτης. 29 Και ακουσαντες, οἱ μαθηται αυτου ηλθον και ηραν το πτωμα αυτου και εθηκαν αυτο<sup>7</sup> εν μνημειω.

[The Twelve return]

30 Και συναγονται<sup>8</sup> οἱ αποστολοι προς τον Ιησουν, και απηγγειλαν αυτω παντα, και<sup>9</sup> ὅσα εποιησαν και ὅσα εδιδασαν. 31 Και ειπεν αυτοις, "Δευτε ὑμεις αυτοι<sup>10</sup> κατ' ἰδιαν εις ερημον τοπον και αναπαυεσθε ολιγον". ησαν γαρ οἱ ερχομενοι και οἱ<sup>11</sup> ὑπαγοντες πολλοι, και ουδε φαγειν ευκαιρουν.

[Bread for 5,000 men]

32 Και απηλθον εις ερημον τοπον τω πλοιω<sup>12</sup> κατ' ἰδιαν. 33 Και ειδον αυτους ὑπαγοντας<sup>13</sup> και επεγνωσαν αυτους πολλοι, και πεζη απο πασων των πολεων συνεδραμον εκει και προηλθον<sup>14</sup> αυτους και συνηλθον προς αυτον. 34 Και εξελθων ειδεν ὁ Ιησους πολυν οχλον, και εσπλαγχνισθη επ' αυτοις, οτι ησαν ὡς προβατα μη εχοντα ποιμενα, και ηρξατο διδασκειν αυτους πολλα.

35 Και ηδη ὥρας πολλης γενομενης, προσελθοντες αυτω οἱ μαθηται αυτου λεγουσιν οτι<sup>15</sup> "Ερημος εστιν ὁ τοπος, και ηδη ὥρα<sup>16</sup> πολλη. 36 Απολυσον αυτους, ἵνα απελθοντες εις τους κυκλω αγρους και κωμας αγορασωσιν<sup>17</sup> ἑαυτοις αρτους· τί γαρ φαγωσιν ουκ εχουσιν." 37 'Ο δε αποκριθεις ειπεν αυτοις, "Δοτε αυτοις ὑμεις φαγειν!" Και λεγουσιν αυτω, "Απελθοντες αγορασωμεν δηναριων<sup>18</sup> διακοσιων αρτους και δωμεν αυτοις φαγειν?" 38 'Ο δε λεγει αυτοις: "Ποσους αρτους εχετε? Ὑπαγετε και ιδετε." Και γνοντες λεγουσιν, "Πεντε, και δυο ιχθυας".

39 Και επεταξεν αυτοις ανακλιναι παντας συμποσια συμποσια επι τω χλωρω χορτω. 40 Και ανεπεσον πρασαι πρασαι ανα ἑκατον και ανα<sup>19</sup> πεντηκοντα. 41 Και λαβων τους πεντε αρτους και τους δυο ιχθυας, αναβλεψας εις τον ουρανιον ευλογησεν και κατεκλασεν τους αρτους και εδιδου τοις μαθηταις αυτου, ἵνα παραθωσιν αυτοις· και τους δυο ιχθυας εμερισεν

<sup>1</sup> 141 omits a whole sentence between the two σοι [obvious homoioteleuton]

<sup>2</sup> εως || εους 204

<sup>3</sup> δως || δος [1%] 553

<sup>4</sup> σπεκουλατωρα || σπεκουλατορα [50%] 1023

<sup>5</sup> απεκεφαλισεν || απεκεφαλησεν [1%] 1023,1251,2122<sup>c</sup>

<sup>6</sup> το || τω 1199

<sup>7</sup> αυτο || αυτω 1133

<sup>8</sup> συναγονται || συνηγαγον 1199

<sup>9</sup> και || --- [15%] 547<sup>c</sup>,1117

<sup>10</sup> αυτοι || --- L.65

<sup>11</sup> οι 2261<sup>c</sup> || --- 2261,1,2110

<sup>12</sup> τω πλοιω || το πλοιον 1133

<sup>13</sup> 645 omits και ειδον αυτους υπαγοντας [homoioarcton]

<sup>14</sup> προηλθον || προσηλθον 1117

<sup>15</sup> οτι || --- 510

<sup>16</sup> ηδη ωρα || ~ 21 1637

<sup>17</sup> αγορασωσιν || αγωρασωσιν 1133,2261

<sup>18</sup> δηναριων || δυναριον 1251 || δηναναριων 2466 (repeated syllable from one line to the next)

<sup>19</sup> ανα || --- 2221<sup>c</sup>

πασιν. 42 Και εφαγουν παντες και εχορτασθησαν. 43 Και ηραν κλασμάτων δωδεκα κοφινους πληρεις, και απο των ιχθυων. 44 Και ησαν οι φαγοντες τους αρτους πεντακισχιλιοι ανδρες.<sup>1</sup>

[Jesus retires to pray]

45 Και ευθεως ηναγκασεν τους μαθητας αυτου εμβηναι εις το πλοιον και προαγειν<sup>2</sup> εις το περαν, προς<sup>3</sup> Βηθσαιδαν, εως αυτος απολυσει<sup>4</sup> τον οχλον. 46 Και αποταξαμενος αυτοις απηλθεν εις το ορος προσευξασθαι.

[A walk on water]

47 Και οψιας γενομενης,<sup>5</sup> ην το πλοιον εν μεσω της θαλασσης· και αυτος μονος επι της γης. 48 Και ειδεν αυτους βασανιζομενους εν τω ελαυνειν, ην γαρ ο ανεμος εναντιος αυτοις. Και περι τεταρτην φυλακην της νυκτος ερχεται προς αυτους περιπατων επι της θαλασσης, και ηθελεν παρελθειν αυτους· 49 οι δε, ιδοντες αυτον περιπατουντα επι της θαλασσης, εδοξαν φαντασμα ειναι, και ανεκραξαν! 50 Παντες γαρ αυτον ειδον<sup>6</sup> και εταραχθησαν. Και ευθεως ελαλησεν μετ' αυτων, και λεγει αυτοις: “Θαρσειτε!<sup>7</sup> Εγω ειμι, μη φοβεισθε!” 51 Και ανεβη προς αυτους εις το πλοιον, και εκοπασεν ο ανεμος. Και λιαν εκ περισσου εν εαυτοις εξισταντο, και εθαυμαζον. 52 Ου γαρ συνηκαν επι τοις αρτοις—ην γαρ αυτων η καρδια<sup>8</sup> πεπωρωμενη.

[In Genesaret]

53 Και διαπερασαντες, ηλθον<sup>9</sup> επι την γην Γεινησαρετ<sup>10</sup> και προσωρμισθησαν. 54 Και εξελθοντων αυτων εκ του πλοιου, ευθεως επιγονοντες αυτον, 55 περιδραμοντες ολην την περιχωρον εκεινην ηρξαντο επι τοις κραββατοις τους<sup>11</sup> κακως εχοντας περιφερειν όπου ηκουον οτι εκει εστιν. 56 Και όπου αν εισεπορευετο—εις κωμας η<sup>12</sup> πολεις<sup>13</sup> η<sup>14</sup> αγρους—εν ταις αγοραις ετιθουν τους ασθενουντας, και παρεκαλουν αυτον ινα καν του κρασπεδου του ιματιου αυτου αψωνται.<sup>15</sup> και όσοι<sup>16</sup> αν ηπτοντο αυτου εσωζοντο.<sup>17</sup>

[Jesus rebuts scribes and Pharisees]

7.1 Και συναγονται προς αυτον οι φαρισαιοι και τινες των γραμματεων, ελθοντες απο Ιεροσολυμων. 2 Και<sup>18</sup> ιδοντες τινας των μαθητων αυτου κοινας χερσιν—τουτ' εστιν, ανιπτοις—εσθιοντας αρτους, εμεμψαντο. 3 (Οι γαρ Φαρισαιοι και παντες οι Ιουδαιοι, εαν μη πυγμα νιψωνται τας χειρας, ουκ εσθιουσιν, κρατουντες την παραδοσιν<sup>19</sup> των πρεσβυτερων. 4 Και απο αγορας, εαν μη βαπτισωνται,<sup>20</sup> ουκ εσθιουσιν. Και αλλα πολλα εστιν α παρελαβον κρατειν—βαπτισμους ποτηριων και ξεστων και χαλκειων<sup>21</sup> και κλινων.)

5 Επειτα επρωτωσιν αυτον οι Φαρισαιοι και οι γραμματεις, “Δια τί οι μαθηται σου ου περιπατουσιν κατα την παραδοσιν των πρεσβυτερων, αλλα ανιπτοις χερσιν εσθιουσιν τον αρτον?” 6 ‘Ο δε αποκριθεις ειπεν αυτοις οτι “Καλως προεφητευσεν ‘Ησαιας περι υμων των

<sup>1</sup> ανδρες || αρδρες 645

<sup>2</sup> προαγειν || 1 αυτον 547<sup>c</sup>

<sup>3</sup> προς || εις 1572

<sup>4</sup> απολυσει || απολυση [59%] 1111,1145,1705,2221,2323

<sup>5</sup> γενομενης || γενομενοις 18

<sup>6</sup> αυτον ειδον 1145<sup>c</sup> || ~ 21 1145

<sup>7</sup> θαρσειτε || θαρθειτε 1145

<sup>8</sup> αυτων η καρδια 1713<sup>c</sup>,2352<sup>c</sup> || ~ 231 [15%] 689,1713,2352

<sup>9</sup> ηλθον || --- 645

<sup>10</sup> γεινησαρετ 35<sup>c</sup> || γεινησαρετ [53%] 35,689,1199,1384

<sup>11</sup> τους || --- 18

<sup>12</sup> η || 1 εις [1%] 547<sup>c</sup>,1251

<sup>13</sup> κωμας η πολεις || ~ 321 689

<sup>14</sup> η || 1 εις [1%] 547<sup>c</sup>

<sup>15</sup> αψωνται || αψονται 1199

<sup>16</sup> οσοι || οσα/οσω 1435

<sup>17</sup> εσωζοντο || διεσωζοντο [2%] 547,1251

<sup>18</sup> και || --- 128

<sup>19</sup> παραδοσιν || παραδωσιν 645 (also in verse 5)

<sup>20</sup> βαπτισωνται || βαπτισονται (15.9%) 645

<sup>21</sup> χαλκειων || χαλκιων [70%] 1199,1384

ὑποκριτῶν, ὡς γεγραπται: Ὁὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσιν με τιμα, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πορρω ἀπεχει ἀπ’ ἐμοῦ. 7 Ματὴν δὲ σεβονται με, διδασκόντες διδασκαλίας ἐνταλματα<sup>1</sup> ἀνθρώπων.’ 8 Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε<sup>2</sup> τὴν παραδοσιν τῶν ἀνθρώπων—βαπτισμοὺς ζεστῶν καὶ ποτηριῶν,<sup>3</sup> καὶ ἀλλὰ παρομοία τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.” 9 Καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς: “Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παραδοσιν<sup>4</sup> ὑμῶν τηρήσητε. 10 Μωσῆς γὰρ εἶπεν, ‘Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου’ καὶ, ‘Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω’. 11 Ὑμεῖς δὲ λέγετε ἐὰν εἴπῃ ἀνθρώπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ‘Κορβαίν’ (ὅ ἐστιν, δῶρον) ‘ὅ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελήθῃς’, 12 καὶ οὐκετι ἀφιετέ αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ<sup>5</sup> ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, 13 ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὴν παραδοσὶν ὑμῶν<sup>6</sup> ἢ παρεδώκατε. Καὶ παρομοία τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.”

*[That which really defiles]*

14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον ἐλεγεν αὐτοῖς: “Ἀκούετε μου πάντες, καὶ συνιετε: 15 Οὐδὲν ἐστὶν ἐξῶθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ’ αὐτοῦ, ἐκεῖνα ἐστὶν τὰ κοινῶντα τὸν ἀνθρώπον. 16 Εἰ τις ἐχει ὠτὰ ἀκούειν, ἀκουέτω!”

17 Καὶ ὅτε εἰσηλθὲν εἰς οἶκον ἀπο τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. 18 Καὶ λέγει<sup>7</sup> αὐτοῖς: “Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσυνετοὶ ἐστε? Οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἐξῶθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἀνθρώπον οὐ δύναται<sup>8</sup> αὐτὸν κοινῶσαι, 19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ’ εἰς τὴν κοιλίαν,<sup>9</sup> καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον<sup>10</sup> πάντα τὰ βρώματα?” 20 Ἐλεγεν δὲ ὅτι<sup>11</sup> “Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον,<sup>12</sup> ἐκεῖνο κοῖνοι τὸν<sup>13</sup> ἀνθρώπον. 21 Ἐσῶθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται—μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φονοὶ, 22 κλοπαί,<sup>14</sup> πλεονεξίαι, πονηρίαι· δόλος, ἀσελγεία, οφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία,<sup>15</sup> ὑπερηφανία,<sup>16</sup> ἀφροσύνη—23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἐσῶθεν ἐκπορεύεται καὶ κοῖνοι τὸν ἀνθρώπον.”

*[Unusual faith]*

24 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπηλθὲν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδωνός. Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδενα ἠθέλην γινῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη<sup>17</sup> λαθεῖν. 25 Ἀκουσάσα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἥς<sup>18</sup> εἶχεν τὸ θυγατρίον αὐτῆς πνεῦμα ἀκαθάρτον, ἐλθούσα προσεπέσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. 26 Ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συρα-Φοινικίσσα τῷ γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμονιον ἐκβάλῃ<sup>19</sup> ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. 27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, “Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ καλὸν ἐστὶν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυνᾶριοις”. 28 Ἡ δὲ ἀπεκριθὲ καὶ λέγει αὐτῷ, “Ναί, Κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνᾶρια ὑποκατὰ τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπο τῶν ψιχίων τῶν παιδιῶν”. 29 Καὶ εἶπεν αὐτῇ, “Διὰ τοῦτον τὸν

<sup>1</sup> ἐνταλματα || διδαγματα 1040

<sup>2</sup> κρατεῖτε || κρατῆτε 204

<sup>3</sup> 1133 omits βαπτισμοὺς ζεστῶν καὶ ποτηριῶν (probable homoioteleuton; supplied in margin later)

<sup>4</sup> παραδοσιν || παραδῶσιν 1133

<sup>5</sup> αὐτοῦ || αὐτῷ 510

<sup>6</sup> ὑμῶν || --- 547<sup>c</sup>

<sup>7</sup> λέγει || εἶπεν 547<sup>c</sup>

<sup>8</sup> δύναται || δύνατε 1705 || δύαται 645 [from one line to the next]

<sup>9</sup> κοιλίαν || καρδίαν 1628

<sup>10</sup> καθαρίζον || καθαρίζων [10%] 586<sup>c</sup>, 645, 1133

<sup>11</sup> ὅτι || --- 547

<sup>12</sup> ἐκπορευόμενον || ἐκπορομενον 645

<sup>13</sup> τὸν || τὸ 1147

<sup>14</sup> κλοπαί || κλοπᾶι 1667

<sup>15</sup> βλασφημία || βλασφιμία 1199

<sup>16</sup> ὑπερηφανία || υπερειφανία 1199<sup>g</sup>

<sup>17</sup> ἠδυνήθη || ἐδυνήθη 689

<sup>18</sup> ἥς || ὅς 510

<sup>19</sup> ἐκβάλῃ || ἐκβάλλῃ [30%] 1147, 1384, 1705

λογον<sup>1</sup> ὑπάγε· ἐξεληλυθεν<sup>2</sup> το δαιμονιον εκ<sup>3</sup> της θυγατρος σου”. 30 Και ἀπελθουσα εις τον οικον αυτης εὔρεν το δαιμονιον ἐξεληλυθος και την θυγατερα βεβλημενην επι της κλινης.

[Jesus heals a deaf mute]

31 Και παλιν, ἐξελθων ὁ Ἰησους εκ των ὀριων<sup>4</sup> Τυρου και Σιδωνος, ἦλθεν προς την θαλασσαν της Γαλιλαιας ἀνα μεσον<sup>5</sup> των ὀριων Δεκαπολεως. 32 Και φερουσιν αυτω κωφον μογγιλαλον και παρακαλουσιν αυτον ἵνα επιθη αυτω την χειρα. 33 Και ἀπολαβομενος αυτον απο του οχλου κατ’ ἰδιαν, ἐβάλειν τους δακτυλους αυτου εις τα ὠτα αυτου, και πτυσας ἤψατο της γλωσσης αυτου. 34 Και ἀναβλεψας εις τον ουρανον ἐστεναξεν, και λεγει αυτω, “*Εἴφφαθα!*” ὅ ἐστιν, “Διανοιχθητι!” 35 Και ευθεως διηνοιχθησαν αυτου αἱ ακοαι, και ἐλυθη ὁ δεσμος της γλωσσης αυτου, και ἐλάλει ὀρθως. 36 Και διεστείλατο αυτοις ἵνα μηδενι εἰπωσιν· ὅσον δε αὐτος αυτοις διεστελλετο, μαλλον περισσοτερον ἐκηρυσσον.<sup>6</sup> 37 Και ὑπερπερισσως<sup>7</sup> ἐξεπλησσοντο,<sup>8</sup> λεγοντες: “Καλως παντα<sup>9</sup> πεποιηκεν. Και τους κωφους ποιει ακουειν και τους ἀλαλους λαλειν.”

[Food for 4,000 men]

8.1 Ἐν ἐκειναις ταις ἡμεραις, παμπολλου<sup>10</sup> οχλου οντος και μη εχοντων τί φαγωσιν, προσκαλεσαμενος ὁ Ἰησους τους μαθητας αυτου λεγει αυτοις: 2 “Σπλαγχνίζομαι<sup>11</sup> επι τον οχλον, ὅτι ἤδη<sup>12</sup> ἡμερας<sup>13</sup> τρεις προσμενουσιν μοι και ουκ εχουσιν τί φαγωσιν. 3 Και εαν<sup>14</sup> ἀπολυσω αυτους νηστις<sup>15</sup> εις οικον αυτων, ἐκλυθησονται εν τη ὁδῳ, τινες γαρ αυτων μακροθεν ἤκουσιν.” 4 Και ἀπεκριθησαν αυτω οἱ μαθηται αυτου, “Ποθεν τουτους δυνησεται τις ὡδε χορτασαι ἀρτων<sup>16</sup> ἐπ’ ἐρημιας?” 5 Και ἐπηρωτα αυτους, “Ποσους εχετε ἀρτους?”<sup>17</sup> Οἱ δὲ εἶπον, “Ἑπτα”. 6 Και παρηγγειλεν τῷ οχλῷ ἀναπεσειν επι της γῆς· και λαβων τους ἑπτα ἀρτους και ευχαριστησας, ἐκλάσεν και ἐδίδου τοις μαθηταις αυτου ἵνα παραθωσιν, και παρεθηκαν τῷ οχλῷ. 7 Και εἶχον ἰχθυδια ὀλιγα· και ευλογησας εἶπεν παραθειναι<sup>18</sup> και αὐτα. 8 Ἐφαγον δὲ και ἐχορτασθησαν· και ἦσαν περισσευματα κλασμάτων ἑπτα σπυριδας. 9 Ἦσαν δὲ οἱ φαγοντες ὡς τετρακισχιλιοι· και ἀπέλυσεν αυτους. 10 Και ευθεως ἐμβας εις το πλοιον μετα των μαθητων αυτου ἦλθεν εις τα μέρη Δαλμανουθα.

[Bad leaven]

11 Και ἐξηλθον οἱ Φαρισαιοι και ἠρξάντο συζητεῖν αυτῷ, ζητουντες παρ’ αυτου σημειον απο του ουρανου, πειραζοντες αυτον. 12 Και ἀναστεναξας τῷ πνευματι αυτου λεγει:<sup>19</sup> “Τί ἡ γενεα αὕτη σημειον ἐπιζητεῖ? Ἀμην λεγω ὑμῖν, εἰ δοθησεται τη γενεα ταυτη<sup>20</sup> σημειον!” 13 Και ἀφεις αυτους, ἐμβας παλιν εις πλοιον ἀπηλθεν εις το περαν.

14 (Και ἐπελάθοντο οἱ μαθηται αυτου<sup>21</sup> λαβεῖν ἀρτους· και εἰ μὴ ἓνα ἄρτον ουκ εἶχον μεθ’ ἑαυτων εν τῷ πλοιῷ.) 15 Και διεστελλετο αυτοις, λεγων, “Ὁρατε· βλέπετε απο της ζυμης

<sup>1</sup> τουτον τον λογον || ~ 231 689

<sup>2</sup> ἐξεληλυθεν || ἐξεληλυθε 645 || ἐξελυλυθε 689

<sup>3</sup> εκ 2323<sup>c</sup> || απο [2%] 2323

<sup>4</sup> οριων || οριου 1117

<sup>5</sup> μεσον || μεσων [2%] 824,1133,1637<sup>ab</sup>,1667

<sup>6</sup> ἐκηρυσσον || ἐκηρυττον 2466

<sup>7</sup> ὑπερπερισσως || περισσως 1435

<sup>8</sup> ἐξεπλησσοντο || ἐξεπληστο 1072 (from one line to the next)

<sup>9</sup> παντα || παντας 141

<sup>10</sup> παμπολλου 141<sup>c</sup>,1147<sup>ab</sup>,L.65<sup>c</sup> || παμπολου [5%] 141,1133,1147,1705,2122,2261,2323,2352,L.65

<sup>11</sup> σπλαγχνίζομαι || σπαγχνίζομαι 1023

<sup>12</sup> ἤδη || --- L.65

<sup>13</sup> ἡμερας || ἡμεραι [50%] 2221<sup>c</sup>

<sup>14</sup> εαν || αν 1199

<sup>15</sup> νηστις 1145<sup>c</sup> || νηστεις [70%] 928,1133,1145<sup>c</sup>,1572,1667<sup>c</sup>,2221,2261,2323<sup>c</sup>

<sup>16</sup> ἀρτων || ἄρτον 1251

<sup>17</sup> εχετε ἀρτους L.2110<sup>c</sup> || ~ 21 1199,L.2110

<sup>18</sup> παραθειναι || παραθηναι [15%] 1117,1384 || πεθειναι L.65<sup>c</sup>

<sup>19</sup> λεγει || ειπε 1075,1145

<sup>20</sup> ταυτη || αυτη 1667

<sup>21</sup> οι μαθηται ουτου || --- [64%] 2221<sup>c</sup>

των Φαρισαίων και της ζύμης Ἡρώδου”. 16 Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι “Ἄρτους οὐκ ἔχομεν”. 17 Καὶ γινούς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς: “Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε? Οὐπὼ νοεῖτε οὐδὲ συνιετε? Ἐτι<sup>1</sup> πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν? 18 Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὠτὰ ἔχοντες οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε?<sup>2</sup> 19 Ὅτε τοὺς πεντε ἄρτους ἐκλάσα εἰς τοὺς<sup>3</sup> πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πληρεῖς κλασμάτων ἤρατε?” Λέγουσιν αὐτῷ, “Δωδεκά”. 20 “Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυριδῶν πληρώματα κλασμάτων ἤρατε?” Οἱ δὲ εἶπον, “Ἑπτὰ”. 21 Καὶ λέγει<sup>4</sup> αὐτοῖς, “Πῶς οὐπῶ<sup>5</sup> συνιετε?”

[A blind man]

22 Καὶ ἐρχεται εἰς Βηθσαϊδαν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἀψῆται. 23 Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξηγάγεῖν αὐτὸν ἐξω τῆς κώμης, καὶ πτυσας εἰς τὰ ὀμματα αὐτοῦ, ἐπιθείς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν<sup>6</sup> εἰ τι<sup>7</sup> βλέπει. 24 Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν, “Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὥς δένδρα<sup>8</sup> ὄρω, περιπατοῦντας”,<sup>9</sup> 25 Εἰτα πάλιν ἐπεθήκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,<sup>10</sup> καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλεψαί· καὶ ἀποκατεστάθη καὶ ἐνεβλέψεν<sup>11</sup> τηλαυγῶς ἅπαντας. 26 Καὶ ἀπεστείλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, “Μὴδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῆς μὴδὲ εἰπῆς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ”.

[Jesus declares His death, and ministers on that basis]

[Peter is inspired]

**8.27** Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλιππῶν· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, “Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι?” 28 Οἱ δὲ ἀπεκριθῆσαν, “Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ ἓνα τῶν προφητῶν”. 29 Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, “Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε<sup>12</sup> εἶναι?” Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ<sup>13</sup> Πέτρος λέγει αὐτῷ, “Σὺ εἶ ὁ Χριστός!” 30 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴδενὶ λεγῶσιν<sup>14</sup> περὶ αὐτοῦ.

31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν<sup>15</sup> γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. 32 Καὶ παρρησια<sup>16</sup> τὸν λόγον ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος<sup>17</sup> αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. 33 Ὁ δὲ, ἐπιστραφεὶς<sup>18</sup> καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησεν τῷ Πέτρῳ, λέγων: “Ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανα! ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.”

[The cost of discipleship]

<sup>1</sup> ἐτι || οτι L.65

<sup>2</sup> μνημονεύετε || μνημονεβετε 824

<sup>3</sup> τοὺς || --- 510

<sup>4</sup> λέγει || ἐλεγεν [49%] 689

<sup>5</sup> οὐπῶ || ου [55%] 689,1435,2221<sup>o</sup>

<sup>6</sup> αὐτὸν || --- 1503

<sup>7</sup> τι || τει 1251

<sup>8</sup> δένδρα || δρενδρα 645

<sup>9</sup> περιπατοῦντας || περιπατοαντας 689 (apparently) || περιπαπατουντας 2253 (repeats syllable from one line to the next)

<sup>10</sup> αὐτοῦ || τοῦ τυφλοῦ 1628

<sup>11</sup> ἐνεβλέψεν || ἀνεβλέψεν [45%] 128,547,689,1023,1145,1199,1251,1435,1705,1,2110 || ἐνεβλεψαι 2122

<sup>12</sup> λέγετε || λέγεται 1705

<sup>13</sup> ο || --- 1199

<sup>14</sup> λεγῶσιν || λεγῶσι 18 || λεγουσι 1133,2221

<sup>15</sup> τῶν || --- [20%] 1199

<sup>16</sup> παρρησια || παρησια 2352

<sup>17</sup> προσλαβόμενος || προσλαβομενον 1652

<sup>18</sup> ἐπιστραφεὶς || στραφεὶς 1023

34 Και προσκαλεσάμενος τον οχλον, συν τοις μαθηταις αυτου, ειπεν αυτοις: “Οστις θελει οπισω μου ακολουθειν,<sup>1</sup> απαρνησασθω εαυτον και αρατω τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι. 35 “Ος γαρ αν θελη την ψυχην αυτου σωσαι απολεσει αυτην· ὅς δ’ αν απολεση<sup>2</sup> την ψυχην αυτου ἐνεκεν ἐμου και του ευαγγελιου, οὗτος σωσει αυτην. 36 Τί γαρ ωφελήσει ανθρωπον εαν κερδηση τον κοσμον ὅλον, και ζημιωθη την ψυχην αυτου? 37 Ἡ τί δωσει ανθρωπος ανταλλαγμα της ψυχης αυτου? 38 “Ος γαρ εαν<sup>3</sup> επαισχυνη με και τους εμους λογους εν τη γενεα ταυτη τη<sup>4</sup> μοιχαλιδι<sup>5</sup> και ἁμαρτωλω, και ὁ Υἱος του Ανθρωπου επαισχυνησεται αυτον ὅταν ἐλθῃ εν τη δοξῃ του Πατρος αυτου μετα των αγγελων<sup>6</sup> των ἁγιων.

[A miniature of the Kingdom]

9.1 Και ελεγεν αυτοις, “Αμην λεγω ὑμιν ὅτι εἰσιν τινες των ὧδε ἐστηκοτων<sup>7</sup> οἵτινες ου μη γευσωνται θανατου ἕως αν ιδωσιν την βασιλειαν του Θεου ἐληλυθυιαν εν δυναμει.” 2 Και μεθ’ ἡμερας ἑξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τον Πητρον και τον Ἰακωβον και τον Ἰωαννην και αναφέρει αυτους εις ορος ὑψηλον κατ’ ἰδιαν μονους.<sup>8</sup> Και μετεμορφωθη ἐμπροσθεν αυτων· 3 και τα ἱματια αυτου ἐγενετο<sup>9</sup> στιλβοντα, λευκα λιαν, ὡς<sup>10</sup> χιων, οἷα κναφευς ἐπι της γης ου δυναται λευκαναι. 4 Και ὤφθη αυτοις Ἡλιας, συν Μωυση,<sup>11</sup> και ἦσαν συλλαλουντες τω Ἰησοῦ. 5 Και ἀποκριθεις ὁ Πητρος λεγει τω Ἰησοῦ, “Ραββι, καλον ἐστιν ἡμας ὧδε εἶναι, και ποιησωμεν σκηνας τρεις: σοι μιαν και Μωσει<sup>12</sup> μιαν και Ἡλια<sup>13</sup> μιαν.” 6 (Ου γαρ ᾔδει<sup>14</sup> τί λαλήσει, ἦσαν γαρ ἐκφοβοι.) 7 Και ἐγενετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αυτοις, και ἦλθεν φωνη ἐκ της νεφέλης: “Οὗτος ἐστιν ὁ Υἱος μου, ὁ ἀγαπητος. Αυτου ἀκουετε!” 8 Και ἐξαπνινα περιβλεψάμενοι, ουκετι<sup>15</sup> ουδενα εἶδον ἀλλὰ τον Ἰησοῦν μονον μεθ’ ἑαυτων.

9 Καταβαλινοντων δε αυτων ἀπο του ορους, διεστείλατο αυτοις ἵνα μὴ δειν διηγῶνται<sup>16</sup> ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ Υἱος του Ανθρωπου ἐκ νεκρων ἀναστή. 10 Και τον λογον ἐκρατησαν πρὸς ἑαυτους, συζητουντες τί ἐστιν το ἐκ νεκρων ἀναστήναι. 11 Και ἐπηρωτων αυτον, λεγοντες, “Ὅτι λεγουσιν οἱ γραμματεῖς<sup>17</sup> ὅτι<sup>18</sup> Ἡλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον?” 12 Ὁ δε ἀποκριθεις ειπεν αυτοις: “Ἡλιας μὲν ἐλθων πρῶτον ἀποκαθίστα πάντα· και πως γεγραπται ἐπὶ τον Υἱον του Ανθρωπου ἵνα πολλὰ παθῇ και ἐξουδενωθῇ. 13 Ἀλλὰ λεγω ὑμιν ὅτι και Ἡλιας<sup>19</sup> ἐληλυθεν, και ἐποίησαν αυτω ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γεγραπται ἐπ’ αυτον.”

[The nine couldn't do it]

14 Και ἐλθων πρὸς τους μαθητας, εἶδεν οχλον πολυν περὶ αυτους, και γραμματεῖς συζητουντας αυτοις. 15 Και εὐθεως πας ὁ οχλος ιδων αυτον ἐξεθαμβήθη, και προστρεχοντες ἠσπάζοντο αυτον. 16 Και ἐπηρωτησεν τους γραμματεῖς, “Τί συζητεῖτε πρὸς αυτους?”<sup>19</sup> 17 Και ἀποκριθεις εἰς ἐκ του οχλου ειπεν: “Διδασκαλε, ἤνεγκα τον υἱόν μου πρὸς σε, εχοντα πνευμα

<sup>1</sup> ακολουθεῖν 1.2110<sup>c</sup> || ἐλθεῖν [35%] 1705,1.2110

<sup>2</sup> ἀπολεσῇ || ἀπολεσει [5%] 1384

<sup>3</sup> γὰρ εἰαν || 1 αν 2 141

<sup>4</sup> τη 2352<sup>c</sup> || τοι 2352

<sup>5</sup> μοιχαλιδι || μοιχαλιδη 1384

<sup>6</sup> ἀγγέλων || ἀγγέλων 645

<sup>7</sup> ἐστηκοτων || ἐστωτων [0.5%] 1705

<sup>8</sup> μονους || μονος 1251

<sup>9</sup> ἐγενετο || ἐγενοντο [45%] 689

<sup>10</sup> ὡς || ὡσει (25.6%) 553

<sup>11</sup> μωυση || μωυσει [5%] 2221,2323

<sup>12</sup> μωσει || μωση [2%] 2221,2323

<sup>13</sup> ἡλια || ἡλιαν 1705,1713,2503

<sup>14</sup> ᾔδει || ἡδη 645

<sup>15</sup> ουκετι || --- 547<sup>c</sup>

<sup>16</sup> διηγῶνται || διηγῶνται 645

<sup>17</sup> γραμματεῖς || γραμματοις 510

<sup>18</sup> οτι || --- 645

<sup>19</sup> αυτους || εαυτους [2.5%] 547,1251



αλαλον. 18 Και όπου αν αυτον καταλαβη ρησσει<sup>1</sup> αυτον, και αφριζει και τριζει<sup>2</sup> τους οδοντας αυτου, και ξηραινεται. Και ειπον τοις μαθηταις σου ινα αυτο εκβαλωσιν, και ουκ ισχυσαν.”

19 ‘Ο δε απκριθεις αυτω λεγει: “Ω γενεα απιστος, εως ποτε προς υμας εσομαι, εως ποτε ανεξομαι υμων? Φερετε<sup>3</sup> αυτον προς με!” 20 Και ηνεγκαν αυτον προς αυτον. Και ιδον<sup>4</sup> αυτον, ευθεως το πνευμα εσπαραξεν αυτον, και πεσων επι της γης εκυλιετο, αφριζων. 21 Και επηρωτησεν<sup>5</sup> τον πατερα αυτου, “Ποσος χρονος εστιν ως τουτο γεγονεν αυτω?” ‘Ο δε ειπεν: “Παιδιοθεν. 22 Και πολλακις αυτον και εις πυρ εβαλεν και εις<sup>6</sup> υδατα ινα απολεση<sup>7</sup> αυτον.<sup>8</sup> Αλλ’ ει τι δυνασαι, βοηθησον ημιν σπλαγχνισθεις<sup>9</sup> εφ’ ημας.” 23 ‘Ο δε Ιησους ειπεν αυτω, “Το ει δυνασαι πιστευσαι· παντα δυνατα τω πιστευοντι”. 24 Και ευθεως κραξας ο πατηρ του παιδιου, μετα δακρυων, ελεγεν, “Πιστευω, Κυριε· βοηθει<sup>10</sup> μου τη απιστια!”

25 Ιδων δε ο Ιησους οτι επισυντρεχει<sup>11</sup> ο οχλος, επιτιμησεν τω πνευματι τω ακαθαρτω, λεγων αυτω, “Το πνευμα το αλαλον και κωφον,<sup>12</sup> εγω σοι επιτασσω,<sup>13</sup> εξελθε εξ αυτου και μηκετι εισελθης εις αυτον!” 26 Και κραξαν<sup>14</sup> και πολλα σπαραξαν αυτον εξηλθεν. Και εγενετο ωσει νεκρος· ωστε πολλους λεγειν οτι απεθανεν. 27 ‘Ο δε Ιησους κρατησας αυτον της χειρος ηγειρεν αυτον, και ανεστη. 28 Και εισελθοντα αυτον εις οικον, οι μαθηται αυτου επηρωτων αυτον κατ’ ιδιαν, “Οτι ημεις<sup>15</sup> ουκ ηδυνηθημεν εκβαλειν αυτο?” 29 Και ειπεν αυτοις, “Τουτο το γενοσ εν ουδενι δυναται εξελθειν ει μη εν προσευχη και νηστεια”.

*[Jesus predicts His death again]*

30 Και εκειθεν εξελθοντες παρεπορευοντο<sup>16</sup> δια της Γαλιλαιας, και ουκ ηθελεν ινα τις γνω· 31 εδιδασκεν γαρ τους μαθητας αυτου και ελεγεν αυτοις οτι, “Ο Υιος του Ανθρωπου παραδιδοται εις χειρας ανθρωπων, και αποκτενουςιν αυτον· και αποκτανθεις τη τριτη ημερα αναστησεται”. 32 Οι δε ηγνοουν το ρημα, και εφοβουντο αυτον επρωτησαι.

*[About humility]*

33 Και ηλθεν εις Καπερναουμ· και εν τη οικια γενομενος επηρωτα αυτους, “Τί εν τη οδω προς εαυτους διελογιζεσθε?” 34 Οι δε εσιωπων, προς αλληλους γαρ διελεχθησαν εν τη οδω τις μειζων. 35 Και καθισας εφωνησεν τους δωδεκα και λεγει αυτοις, “Ει τις θελει πρωτος ειναι, εσται<sup>17</sup> παντων εσχατος και παντων διακονος”. 36 Και λαβων παιδιον εστησεν αυτο<sup>18</sup> εν μεσω αυτων, και εναγκαλισαμενος αυτο ειπεν αυτοις, 37 “Ος εαν εν των τοιουτων<sup>19</sup> παιδιων δεξηται επι τω ονοματι μου, εμε δεχεται· και ος εαν εμε δεξηται, ουκ εμε δεχεται αλλα τον αποστειλαντα με.”

*[Either for, or against]*

38 Απεκριθη δε αυτω ο<sup>20</sup> Ιωαννης, λεγων, “Διδασκαλε, ειδομεν τινα<sup>21</sup> τω ονοματι σου εκβαλλοντα δαιμονια, ος ουκ ακολουθει ημιν· και εκωλυσαμεν<sup>1</sup> αυτον, οτι ουκ ακολουθει

<sup>1</sup> ρησσει || ρυσσει 645

<sup>2</sup> και τριζει 645<sup>c</sup> || 1 τρυζει 2221,2323 || --- 645 [homoioteleuton]

<sup>3</sup> φερετε || 1 μοι 1384

<sup>4</sup> ιδον || ιδων [70%] 553,645,689<sup>c</sup>,1023<sup>c</sup>,1072,1133,1251,1384,1705,2261,L.65

<sup>5</sup> επηρωτησεν || επηρωτισε 1199

<sup>6</sup> εις || 1 τα 18

<sup>7</sup> απολεση || απολεσει 645

<sup>8</sup> απολεση αυτον || ~ 21 1199

<sup>9</sup> σπλαγχνισθεις || σπλαχνισθεις 645 || σπλαγχνιθεις 1147

<sup>10</sup> βοηθει || βοη 1199 (at end of line)

<sup>11</sup> επισυντρεχει || συντρεχει 1117

<sup>12</sup> 1117 is missing 9:25-30.

<sup>13</sup> επιτασσω || επιτασω 1705

<sup>14</sup> κραξαν || ανακραξαν 547<sup>c</sup>

<sup>15</sup> ημεις || υμεις 645

<sup>16</sup> παρεπορευοντο || επορευοντο 547<sup>c</sup>

<sup>17</sup> εσται || εστω (19.2%) 18,1111,2503,L.2110

<sup>18</sup> αυτο || αυτον 2466

<sup>19</sup> των τοιουτων || ~ 21 689

<sup>20</sup> ο || --- [55%] L.65

<sup>21</sup> τινα || 1 επι [1%] 2221

ἡμιν”. 39 Ὁ δε Ἰησους ειπεν: “Μη κωλυετε αυτον, ουδεις γαρ εστιν ὃς ποιησει δυναμιν επι τω ονοματι μου και δυνησεται ταχυ κακολογησαι με. 40 Ὅς γαρ ουκ εστιν καθ’ ὑμων,<sup>2</sup> ὑπερ ὑμων<sup>3</sup> εστιν.<sup>4</sup> 41 Ὅς γαρ αν ποτιση ὑμας ποτηριον ὕδατος εν<sup>5</sup> ονοματι μου, ὅτι Χριστου εστε, αμην λεγω ὑμιν, ου μη απολεση τον μισθον αυτου.

*[About offenses]*

42 “Και ὃς εαν σκανδαλιση ἓνα των μικρων<sup>6</sup> των πιστευοντων εις εμε, καλον εστιν αυτω μαλλον ει περικειται λιθος μυλικος περι τον τραχηλον αυτου και βεβληται εις την θαλασσαν. 43 Και εαν σκανδαλιζη σε ἡ χειρ σου, αποκοψον αυτην· καλον σοι εστιν κυλλον εις την ζωην εισελθειν ἢ τας δυο χειρας εχοντα απελθειν εις την Γεενναν,<sup>7</sup> εις το πυρ το ασβεστον 44—ὅπου ὁ σκωληξ αυτων ου τελευτα και το πυρ ου σβεννυται’. 45 Και εαν ὁ πους σου σκανδαλιζη σε, αποκοψον<sup>8</sup> αυτον· καλον εστιν σοι εισελθειν εις την ζωην χωλον ἢ τους δυο ποδας εχοντα βληθηναι εις την Γεενναν, εις το πυρ το ασβεστον 46—ὅπου ὁ σκωληξ αυτων ου τελευτα και το πυρ ου σβεννυται’. 47 Και εαν ὁ οφθαλμος σου σκανδαλιζη σε, εκβαλε αυτον· καλον σοι εστιν μονοφθαλμον εισελθειν εις την βασιλειαν του Θεου ἢ δυο οφθαλμους εχοντα βληθηναι εις την Γεενναν του πυρος 48—ὅπου ὁ σκωληξ<sup>9</sup> ου τελευτα και το πυρ ου σβεννυται’.

49 “Πας γαρ πυρι ἁλισθησεται, και πασα θυσια ἄλι ἁλισθησεται. 50 Καλον το ἄλας, εαν δε το ἄλας αναλον<sup>10</sup> γενηται, εν τίνι αυτο αρτυσετε?<sup>11</sup> Εχετε εν ἑαυτοις ἄλας, και ειρηνευετε<sup>12</sup> εν αλληλοις.”

*[Down with divorce!]*

**10.1** Κακειθεν αναστας ερχεται εις τα ὅρια της Ιουδαιας, δια του περαν του<sup>13</sup> Ιορδανου. Και συμπορευονται παλιν οχλοι<sup>14</sup> προς αυτον, και ὡς ειωθει παλιν εδιδασκεν αυτους. 2 Και προσελθοντες<sup>15</sup> Φαρισαιοι επηρωτησαν<sup>16</sup> αυτον, “Ει εξεστιν ανδρι<sup>17</sup> γυναικα απολυσαι?” πειραζοντες αυτον. 3 Ὁ δε αποκριθεις ειπεν αυτοις, “Τί ὑμιν ενετειλατο Μωσης?” 4 Οἱ δε ειπον, “Μωσης επετρεψεν βιβλιον αποστασιου γραψαι και απολυσαι”. 5 Και αποκριθεις ὁ Ἰησους ειπεν αυτοις: “Προς την σκληροκαρδιαν ὑμων εγραψεν ὑμιν<sup>18</sup> την εντολην ταυτην. 6 Απο δε αρχης κτισεως, αρσεν και θηλυ εποιησεν αυτους ὁ Θεος.<sup>19</sup> 7 “Ενεκεν τουτου καταλειψει<sup>20</sup> ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα και προσκολληθησεται προς την γυναικα αυτου, 8 και εσονται οἱ δυο εις σαρκα μιαν.’ Ὡστε ουκετι εισιν δυο αλλα σαρξ μια. 9 Ὁ ουν ὁ Θεος συνεζευξεν, ανθρωπος μη χωριζετω.” 10 Και εν τη οικια παλιν οἱ μαθηται αυτου περι του αυτου επηρωτησαν αυτον. 11 Και λεγει αυτοις, “Ὅς εαν απολυση την γυναικα αυτου και γαμηση αλλην μοιχαται επ’ αυτην· 12 και εαν γυνη απολυση τον ανδρα αυτης και γαμηθη αλλω, μοιχαται.”

*[Jesus blesses little children]*

<sup>1</sup> εκωλυσαμεν || εκολυσαμεν 1199

<sup>2</sup> ὑμων || ημων 1111,1323,2261

<sup>3</sup> ὑμων || ημων [12%] 1111,1145<sup>c</sup>,1384,1503,2261

<sup>4</sup> L.65 repeats verse 40 entire

<sup>5</sup> εν || 1 τω (18%) 18,2221

<sup>6</sup> μικρων 1503<sup>c</sup> || 1 τουτων [15%] 1435,1503<sup>r</sup>

<sup>7</sup> γεενναν || γεεναν 1199 (got it right in verse 45)

<sup>8</sup> αποκοψον || εκκοψον 547<sup>c</sup>

<sup>9</sup> σκωληξ 1145<sup>c</sup> || 1 αυτων [70%] 824,1145,1199,L.65

<sup>10</sup> αναλον || αναλατον 1705

<sup>11</sup> αρτυσετε || αρτυσεται 1705 || αρτυσητε 1713

<sup>12</sup> ειρηνευετε || ειρηνευετο 18

<sup>13</sup> του 2323<sup>c</sup> || --- 2323

<sup>14</sup> οχλοι || 1 πολλοι 689

<sup>15</sup> προσελθοντες || 1 οι (43.5%) 547<sup>c</sup>,1023,1040,1075,1145,1637<sup>c</sup>,2352

<sup>16</sup> επηρωτησαν || επηρωτων [3%] 141

<sup>17</sup> ανδρι || ανθρωπω 547<sup>c</sup>

<sup>18</sup> ὑμιν 2261<sup>c</sup> || --- 141,1133,2261,L.65

<sup>19</sup> θεος || 1 και ειπεν [5%] 1133<sup>m</sup>

<sup>20</sup> καταλειπει || καταλυσει 1147

13 Και προσεφερον αυτω παιδια, ινα αψηται αυτων· οί δε μαθηται επετιμων<sup>1</sup> τοις προσφερουσιν. 14 Ιδων δε ὁ Ἰησους ηγανακτησεν και ειπεν αυτοις: “Αφετε τα παιδια ερχεσθαι προς με·<sup>2</sup> μη κωλυετε αυτα, των γαρ τοιoutων εστιν ἡ βασιλεια του Θεου. 15 Αμην λεγω ὑμιν, ὃς εαν μη δεξηται την βασιλειαν του Θεου ὡς παιδιον ου μη εισελθῃ εις αυτην.” 16 Και εναγκαλισαμενος αυτα, τιθεις τας χειρας επ’ αυτα, ευλογει αυτα.

[A rich young man]

17 Και εκπορευομενου αυτου εις ὁdon, προσδραμων τις και γονυπετησας αυτον επηρωτα αυτον, “Διδασκαλε αγαθε, τί ποιησω ινα ζων αιωνιον κληρονομησω?” 18 Ὁ δε Ἰησους ειπεν αυτω: “Τί με λεγεις αγαθον? Ουδεις αγαθος ει μη εἷς, ὁ Θεος. 19 Τας εντολας οιδας: Μη μοιχευσης, Μη φονευσης, Μη κλεψης, Μη ψευδομαρτυρησης, Μη αποστερησης,<sup>3</sup> Τιμα τον πατερα σου και την μητερα.” 20 Ὁ δε αποκριθεις ειπεν αυτω, “Διδασκαλε, ταυτα παντα εφυλαξαμην εκ νεότητος μου”. 21 Ὁ δε Ἰησους, εμβλεψας αυτω, ηγαπησεν αυτον,<sup>4</sup> και ειπεν αυτω: “Ἐν σοι ὑστερει· ὑπαγε, ὅσα εχεις πωλησον και δος πτωχοις, και ἔξεις θησαυρον εν ουρανῳ· και δευρο, ακολουθει μοι, αρas τον σταυρον.” 22 Ὁ δε στυгнаσας επι τω λογῳ απηλθεν λυπουμενος, ἦν γαρ εχων κτηματα πολλα.

23 Και περιβλεψαμενος ὁ Ἰησους λεγει τοις μαθηταις αυτου,<sup>5</sup> “Πως δυσκολως οί τα χρηματα εχοντες εις την βασιλειαν του Θεου εισελευσονται!”<sup>6</sup> 24 Οί δε μαθηται εθαμβουντο επι τοις λογοις αυτου. Ὁ δε Ἰησους παλιν αποκριθεις λεγει αυτοις: “Τεκνα, πως δυσκολον εστιν τοις πεποιθοτας επι χρημασιν εις την βασιλειαν του Θεου εισελθῃν. 25 Ευκοπωτερον<sup>7</sup> γαρ εστιν καμηλον δια τρυμαλιας της<sup>8</sup> ῥαφιδος εισελθῃν ἢ πλουσιον εις την βασιλειαν του Θεου εισελθῃν.”<sup>9</sup> 26 Οί δε περισσως εξεπλησσοντο, λεγοντες προς ἑαυτους, “Και τίς<sup>10</sup> δυναται σωθῃναι?” 27 Εμβλεψας δε αυτοις ὁ Ἰησους λεγει, “Παρα ανθρωποις αδυνατον, ἀλλ’ ου παρα<sup>11</sup> Θεῳ· παντα γαρ δυνατα εστιν παρα τῷ Θεῳ.”

[It pays to serve Jesus]

28 Ηρξατο δε ὁ Πιτρος λεγειν αυτω, “Ἴδου, ἡμεις<sup>12</sup> αφηκαμεν παντα και ηκολουθησαμεν σοι”. 29 Αποκριθεις δε ὁ Ἰησους ειπεν: “Αμην λεγω ὑμιν, ουδεις εστιν ὃς αφηκεν οικιαν ἢ αδελφους ἢ αδελφας ἢ πατερα ἢ μητερα ἢ γυναικα ἢ τεκνα ἢ αγρους, ἐνεκεν ἐμου και ἐνεκεν του ευαγγελιου, 30 εαν μη λαβῇ ἑκατονταπλασιονα, νυν εν τῷ καιρῳ τουτω—οικιας και αδελφους και αδελφας και πατερα και μητερα και τεκνα και αγρους, μετα διωγμων, και εν τῷ αιωνι τῷ ερχομενῳ ζων αιωνιον. 31 Πολλοι δε εσονται πρωτοι εσχατοι και εσχατοι πρωτοι.”

[Jesus predicts His death a third time]

32 Ησαν δε εν τῇ ὁδῳ αναβαινοντες εις Ἱεροσολυμα, και ἦν προαγων αυτους ὁ Ἰησους: και εθαμβουντο, και ακολουθουντες<sup>13</sup> εφοβουντο. Και παραλαβων παλιν τοις δωδεκα ηρξατο αυτοις λεγειν τα μελλοντα αυτω συμβαινειν, 33 ὅτι “Ἴδου, αναβαινομεν εις Ἱεροσολυμα, και ὁ Υἱος του Ανθρωπου παραδοθησεται τοις αρχιερευσιν και τοις<sup>14</sup> γραμματευσιν· και κατακρινουσιν αυτον θανατῳ και παραδωσουσιν<sup>15</sup> αυτον τοις εθνεσιν·

<sup>1</sup> επετιμων || επετιμον 1147

<sup>2</sup> με || 1 και [25%] 689

<sup>3</sup> μη αποστερησης || --- (16.1%) L.65

<sup>4</sup> αυτον || αυτω 1133

<sup>5</sup> 1384 missing 10:23-46.

<sup>6</sup> εισελευσονται || εισελευσον 553

<sup>7</sup> ευκοπωτερον || ευκοποτερον 645

<sup>8</sup> της 645<sup>c</sup> || --- [20%] 645,1145

<sup>9</sup> 2221 omits verse 25 entire [obvious homoioteleuton]

<sup>10</sup> τις || 1 αρa 2323

<sup>11</sup> παρα || 1 τῷ [10%] 1040

<sup>12</sup> ημεις || υμεις 510

<sup>13</sup> ακολουθουντες || ακολουθουντες 2352

<sup>14</sup> τοις || --- [60%] 689

<sup>15</sup> παραδωσουσιν || παραδοσουσιν 1199

34 και εμπαιξουσιν<sup>1</sup> αυτω, και μαστιγωσουσιν αυτον, και εμπτυσουσιν αυτω,<sup>2</sup> και αποκτενουσιν αυτον. Και τη τριτη ημερα αναστησεται.”

[Selfish ambition rebuked]

35 Και προσπορευονται αυτω Ιακωβος και Ιωαννης, οἱ<sup>3</sup> υἱοι Ζεβεдайου, λεγοντες, “Διδασκαλε, θελομεν ἵνα ὃ εαν αιτησωμεν<sup>4</sup> ποιησης<sup>5</sup> ἡμιν”.<sup>6</sup> 36 Ὁ δε ειπεν αυτοις, “Τί θελετε ποιησαι με<sup>7</sup> ὑμιν?” 37 Οἱ δε ειπον αυτω, “Δος ἡμιν<sup>8</sup> ἵνα εἰς εκ δεξιων σου και εἰς ἐξ ευωνυμων σου καθισωμεν εν τη δοξη σου”. 38 Ὁ δε Ιησους<sup>9</sup> ειπεν αυτοις: “Ουκ οιδατε τί αιτεισθε. Δυνασθε πιειν<sup>10</sup> το ποτηριον ὃ εγω πινω, και το βαπτισμα ὃ εγω βαπτιζομαι βαπτισθηναι?” 39 Οἱ δε ειπον αυτω, “Δυναμεθα”.<sup>11</sup> Ὁ δε Ιησους ειπεν αυτοις: “Το μεν ποτηριον ὃ εγω πινω πιεσθε, και το βαπτισμα ὃ εγω βαπτιζομαι βαπτισθησεσθε· 40 το δε καθισαι εκ δεξιων μου και ἐξ ευωνυμων μου ουκ εστιν εμον δουναι, αλλ’ οἷς ἡτοιμασται.”

41 Και ακουσαντες οἱ δεκα ηρξαντο αγαλιακτειν περι Ιακωβου και Ιωαννου. 42 Ὁ δε Ιησους προσκαλεσαμενος αυτους λεγει αυτοις: “Οιδατε ὅτι οἱ δοκουντες αρχειν των εθνων κατακυριευουσιν αυτων, και οἱ μεγαλοι αυτων κατεξουσιαζουσιν αυτων. 43 Ουχ οὕτως<sup>12</sup> δε εσται εν<sup>13</sup> ὑμιν, αλλ’ ὃς εαν θελη γενεσθαι μεγας εν ὑμιν, εσται ὑμων διακονος, 44 και ὃς εαν θελη ὑμων γενεσθαι<sup>14</sup> πρωτος, εσται παντων δουλος. 45 Και γαρ ὁ Υἱος του Ανθρωπου ουκ ηλθεν διακοινηθηναι, αλλα διακοινησαι, και δουναι την ψυχην αυτου λυτρον αντι πολλων.”

[Blind Bartimaeus]

46 Και ερχονται εις Ἰεριχω. Και εκπορευομενου αυτου απο Ἰεριχω, και των μαθητων αυτου και οχλου ἱκανου, υἱος Τιμαιου, Βαρτιμαιος ὁ τυφλος, εκαθητο παρα την ὁδον προσαιτων. 47 Και ακουσας<sup>15</sup> ὅτι Ιησους ὁ Ναζωραιος εστιν, ηρξατο κραζειν και λεγειν, “Ὁ υἱος Δαυιδ, Ιησου,<sup>16</sup> ελεησον με!” 48 Και επετιμων αυτω πολλοι<sup>17</sup> ἵνα σιωπηση, ὃ δε πολλω μαλλον εκραζειν, “Υἱε Δαυιδ, ελεησον με!” 49 Και στας ὁ Ιησους ειπεν αυτον φωνηθηναι. Και φωνουσιν τον τυφλον, λεγοντες αυτω, “Θαρσει, εγειραι, φωνει<sup>18</sup> σε!” 50 Ὁ δε αποβαλων το ἱματιον αυτου, αναστας ηλθεν προς τον Ιησουν. 51 Και αποκριθεις λεγει αυτω ὁ Ιησους, “Τί θελεις ποιησω σοι?”<sup>19</sup> Ὁ δε τυφλος ειπεν αυτω, “Ραβουνι,<sup>20</sup> ἵνα αναβλεψω.” 52 Ὁ δε Ιησους ειπεν<sup>21</sup> αυτω, “Υπαγε· ἡ πιστις σου σεσωκεν σε.” Και ευθεως ανεβλεψεν, και ηκολουθησεν τω Ιησου εν τη ὁδω.

[The last week]

[The ‘triumphal’ entry—Sunday, 03/31/30 AD]

<sup>1</sup> εμπαιξουσιν || εμπεξουσιν 824 (apparently)

<sup>2</sup> 141 omits και μαστ. . . . αυτω [clear homoioteleuton]

<sup>3</sup> οι || --- (32.4%) 645,1117,2221<sup>c</sup>,2503

<sup>4</sup> ἵνα ο εαν αιτησωμεν || ~ 2341 2466

<sup>5</sup> ποιησης || ποιησεις 547

<sup>6</sup> ημιν || υμιν 510,586

<sup>7</sup> με || --- (7.3%) 1705

<sup>8</sup> ημιν 928<sup>c</sup> || υμιν 928

<sup>9</sup> ιησους || --- 547<sup>c</sup>

<sup>10</sup> πιειν 141<sup>c</sup> || ποιειν [1%] 141,645,1339

<sup>11</sup> δυναμεθα || δυναδυναμεθα 1705 (from one page to the next)

<sup>12</sup> ουτως [15%] + f<sup>35</sup> (for the record)

<sup>13</sup> εν || --- 1496,2323

<sup>14</sup> γενεσθαι || γενεσθε 645

<sup>15</sup> και ακουσας || ~ 2 δε 547<sup>c</sup>

<sup>16</sup> ιησου || --- [1%] 1145,1435

<sup>17</sup> πολλοι || πολλα 1435

<sup>18</sup> φωνει || φωνη [2%] 1667,1705

<sup>19</sup> σοι || σε 2122

<sup>20</sup> ραβουνι || ραββουνι [59%] 2221

<sup>21</sup> ειπεν || πεν 128

11.1 Και ὅτε ἐγγιζουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ,<sup>1</sup> εἰς Βηθσφαγή καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 καὶ λέγει αὐτοῖς: “Ὑπάγετε εἰς τὴν κωμὴν τὴν κατεναντι<sup>2</sup> ὑμῶν· καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρησέτε πῶλον δεδεμένον, ἐφ’ ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκαθικεν. Λυσάντες αὐτὸν ἀγαγετέ. 3 Καὶ εἰαν τις ὑμῖν εἴπῃ, ‘Τί ποιεῖτε τοῦτο?’ εἰπατέ ὅτι ‘Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει’, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε.”

4 Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν<sup>3</sup> πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν, ἐξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου, καὶ λυουσιν αὐτόν. 5 Καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστῶτων<sup>4</sup> ἐλέγον αὐτοῖς, “Τί ποιεῖτε, λυόντες τὸν πῶλον?” 6 Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. 7 Καὶ ἡγάγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπεβάλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκαθίσεν ἐπ’ αὐτῷ. 8 Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐστρώσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στοίβαδας ἐκοπτοῦν ἐκ τῶν δεινδρῶν καὶ ἐστρωννύον εἰς τὴν ὁδόν. 9 Καὶ οἱ προαγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἐκραζόν, λέγοντες: “Ὡσαννὰ!”<sup>5</sup> “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνοματί Κυρίου!” 10 “Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνοματί Κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ!” “Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις!”<sup>6</sup>

11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς<sup>7</sup> τὸ ἱερόν. Καὶ περιβλεψάμενος πάντα, οψίας ἤδη οὐσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

[A barren fig tree]

12 Καὶ τῇ ἐπαυρίῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπεινάσεν. 13 Καὶ ἰδὼν συκὴν μακροθὲν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰς αὐτὴν εὐρησέ τι ἐν αὐτῇ. Καὶ ἐλθὼν ἐπ’ αὐτὴν<sup>8</sup> οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα, οὐ γὰρ ἦν καιρὸς συκῶν. 14 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, “Μήκετι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μῆδεις καρπὸν φαγεῖ!” Καὶ ἡκούον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

[Jesus ‘purifies’ the temple (2<sup>nd</sup> time)—Monday, 04/01/30 AD]

15 Καὶ ἐρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοραζόντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν<sup>9</sup> καὶ τὰς καθέδρας<sup>10</sup> τῶν πωλούντων τὰς περιστέρας κατέστρεψεν. 16 Καὶ οὐκ ἠφίεν ἵνα τις διενεγκῇ σκευὸς διὰ τοῦ ἱεροῦ. 17 Καὶ ἐδίδασκεν λέγων αὐτοῖς: “Οὐ γεγραπτά ὅτι ‘Ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πασὶν τοῖς ἔθνεσιν’? Ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτόν<sup>11</sup> σπηλαῖον<sup>12</sup> ληστῶν!” 18 Καὶ ἠκούσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς,<sup>13</sup> καὶ ἐζητοῦν<sup>14</sup> πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν.<sup>15</sup> ἐφοβούντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο<sup>16</sup> ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. 19 Καὶ ὅτε οψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἐξω τῆς πόλεως.

[How to drown a mountain]

20 Καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην<sup>17</sup> ἐκ ῥιζῶν. 21 Καὶ ἀναμνησθεὶς<sup>18</sup> ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ: “Ραββί, ἰδὲ! Ἡ συκὴ ἣν κατήρασω ἐξηράνεται!”<sup>19</sup> 22 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς<sup>20</sup> λέγει αὐτοῖς: “Ἐχέτε πίστιν Θεοῦ. 23 Ἀμὴν γὰρ<sup>1</sup> λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἀν

<sup>1</sup> ἱερουσαλὴμ || 1 καὶ ἦλθον 547°

<sup>2</sup> κατεναντι || απεναντι [2%] 18,1075,1145,1705

<sup>3</sup> τὸν || --- [35%] 2221°

<sup>4</sup> ἐστῶτων || ἐστηκότων [70%] 2221

<sup>5</sup> ὠσαννὰ || ὠσανὰ 1503

<sup>6</sup> ὑψίστοις || υψιστοις 1496 (from one line to the next)

<sup>7</sup> ἱεροσόλυμα ο ἰησοῦς καὶ εἰς || --- 1147 (clear homoioteleuton)

<sup>8</sup> αὐτὴν || αὐτὴ 1652

<sup>9</sup> κολλυβιστῶν || κολυβιστῶν [1%] 1637,2221,2323

<sup>10</sup> καθέδρας || τραπέζας 1435

<sup>11</sup> ἐποιήσατε αὐτόν || ~ 21 [5%] 547°

<sup>12</sup> σπηλαῖον || σπυλαῖον 645

<sup>13</sup> γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς || ~ 4231 [6%] 1199,1705

<sup>14</sup> ἐζητοῦν || ἐπεζητοῦν 141

<sup>15</sup> ἀπολέσουσιν || ἀπολεσωσιν [65%] 1145°

<sup>16</sup> ἐξεπλήσσετο || ἐξεπλήσετο 2503

<sup>17</sup> ἐξηραμμένην 1445° || ἐξηραμμένη 18 || ἐξηραμένην [1%] 1251,1705,2261,2323

<sup>18</sup> ἀναμνησθεὶς || ἀναμνησθεῖς 1705

<sup>19</sup> ἐξηράνεται || ἐξηράται 1628

<sup>20</sup> ο ἰησοῦς || --- 553

ειπη τω ορει τουτω, 'Αρθητι και βληθητι εις την θαλασσαν', και μη διακριθη εν τη καρδια αυτου αλλα πιστευση οτι ἃ λεγει γινεται, εσται αυτω ὃ εαν ειπη. 24 Δια τουτο λεγω ὑμιν, παντα ὅσα αν προσευχομενοι αιτησθε,<sup>2</sup> πιστευετε<sup>3</sup> οτι λαμβανετε, και εσται<sup>4</sup> ὑμιν.

25 "Και ὅταν στηκητε προσευχομενοι, αφιετε, ει τι εχετε κατα τινος, ἵνα και ὁ Πατηρ ὑμων, ὁ εν τοις ουρανοις, αφη ὑμιν τα παραπτωματα ὑμων. 26 Ει δε ὑμεις ουκ αφιετε, ουδε ὁ Πατηρ ὑμων ὁ εν τοις ουρανοις αφησει τα παραπτωματα ὑμων."

*[Jesus' authority questioned—Tuesday, 04/02/30 AD]*

27 Και ερχονται παλιν εις Ἱεροσολυμα. Και εν τω ἱερῳ περιπατουντος αυτου, ερχονται προς αυτον οἱ αρχιερεις και οἱ γραμματεις και οἱ πρεσβυτεροι. 28 Και λεγουσιν αυτω, "Εν ποια εξουσια ταυτα ποιεις?" και "Τίς<sup>5</sup> σοι την εξουσιαν ταυτην εδωκεν<sup>6</sup> ἵνα ταυτα ποιης?" 29 'Ο δε Ἰησους αποκριθεις<sup>7</sup> ειπεν αυτοις: "Επερωτησω ὑμας και εγω<sup>8</sup> ἕνα λογον· και αποκριθητε μοι, και ερω ὑμιν εν ποια εξουσια ταυτα ποιω. 30 Το βαπτισμα Ἰωαννου: εξ ουρανου ἦν ἢ εξ ανθρωπων?" 31 Και ελογιζοντο<sup>9</sup> προς ἑαυτους, λεγοντες: "Εαν ειπωμεν, 'Εξ ουρανου', ερει, 'Δια τί ουν ουκ επιστευσате αυτω?' 32 Αλλ' ειπωμεν,<sup>10</sup> 'Εξ ανθρωπων'. . ."—εφοβουντο τον λαον, ἅπαντες γαρ ειχον τον Ἰωαννην οτι οντως προφητης ἦν. 33 Και αποκριθεντες λεγουσιν τω Ἰησου,<sup>11</sup> "Ουκ οιδαμεν". Και ὁ Ἰησους αποκριθεις<sup>12</sup> λεγει αυτοις, "Ουδε εγω λεγω ὑμιν εν ποια εξουσια ταυτα ποιω".

*[Parable of wicked tenants]*

**12.1** Και ηρξατο αυτοις εν παραβολαις λεγειν: "Αμπελωνα εφυτευσεν ανθρωπος—και περιεθηκεν φραγμα και ωρυξεν ὑποληνιον και ωκοδομησεν πυργον—και εξεδото αυτον γεωργοις και απεδημησεν. 2 Και απεστειλεν προς τους γεωργους τω καιρῳ δουλῶν, ἵνα παρα των γεωργων λαβη<sup>13</sup> απο του καρπου<sup>14</sup> του αμπελωνος. 3 Οἱ δε λαβοντες αυτον, εδηραν και απεστειλαν κενον.<sup>15</sup> 4 Και παλιν απεστειλεν προς αυτους αλλον δουλῶν, κακεινον λιθοβολησαντες<sup>16</sup> κεφαλαιωσαν, και απεστειλαν ητιμωμενον.<sup>17</sup> 5 Και παλιν αλλον απεστειλεν, κακεινον απεκτειναν· και πολλους αλλους, τους μεν δαιροντες, τους δε αποκτεινοντες.<sup>18</sup> 6 Ετι ουν ἕνα υἱον εχων, αγαπητον αυτου, απεστειλεν και αυτον προς αυτους εσχατον, λεγων<sup>19</sup> οτι<sup>20</sup> 'Εντραπησονται τον υἱον μου'. 7 Εκεινοι δε οἱ γεωργοι ειπον προς ἑαυτους οτι 'Οὗτος εστιν ὁ κληρονομος. Δευτε, αποκτεινωμεν αυτον, και ἡμων εσται ἡ κληρονομια.' 8 Και λαβοντες αυτον απεκτειναν, και εξεβαλον εξω του αμπελωνος.

9 "Τί ουν ποιησει ὁ κυριος του αμπελωνος? Ελευσεται και απολεσει τους γεωργους,<sup>21</sup> και δωσει τον αμπελωνα αλλοις. 10 Ουδε την Γραφην ταυτην ανεγνωτε: 'Λιθον ὃν απεδοκιμασαν<sup>22</sup> οἱ οικοδομουντες, οὗτος εγενηθη εις κεφαλην γωνιας· 11 παρα Κυριου εγενετο

<sup>1</sup> γαρ L.65<sup>c</sup> || --- [4%] L.65

<sup>2</sup> αιτησθε || αιτεισθε [48%] 204,1133,1667,2261 || ετεισθε 645

<sup>3</sup> πιστευετε || πιπιστευετε 1199 (repeats from one line to next)

<sup>4</sup> εσται || εστε 510

<sup>5</sup> τις || τι 1199

<sup>6</sup> εδωκεν || δεδωκεν [2%] 141

<sup>7</sup> ο δε ιησους αποκριθεις || ~ και 413 547<sup>c</sup>

<sup>8</sup> και εγω || καγω 2503

<sup>9</sup> ελογιζοντο || διελογιζοντο [6%] 547,1251,2221

<sup>10</sup> ειπωμεν || ειπομεν [1%] 645,1023

<sup>11</sup> τω ιησου || αυτω 547<sup>c</sup>

<sup>12</sup> ο ιησους αποκριθεις || ~ 312 [4%] 928,1133,1572,2261

<sup>13</sup> λαβη || λαβει 141

<sup>14</sup> του καρπου || --- 1667

<sup>15</sup> κενον || καινον 2503 (apparently)

<sup>16</sup> λιθοβολησαντες || λιθοβολισαντες 510

<sup>17</sup> ητιμωμενον || ητοιμωμενον 2352

<sup>18</sup> αποκτεινοντες 35<sup>c</sup>,L.65<sup>c</sup> || αποκτεινοντες [15%] 35,204,553,689,789,1072,1147,1251<sup>c</sup>,1503,1667,2382<sup>c</sup>,L.65

<sup>19</sup> λεγων || λεγον 1199

<sup>20</sup> οτι || --- 824,1461

<sup>21</sup> γεωργους || 1 εκεινους 2221

<sup>22</sup> απεδοκιμασαν || απεδικιμασαν 1199

αὕτη, και εστιν<sup>1</sup> θαυμαστη εν οφθαλμοις ἡμων’?”<sup>2</sup> 12 Και εζητουν αυτον κρατησαι, και εφοβηθησαν τον οχλον, εγνωσαν γαρ ότι προς αυτους την παραβολην ειπεν. Και αφεντες αυτον απηλθον.

*[Render to Caesar]*

13 Και αποστελλουσιν προς αυτον τινας των Φαρισαιων και των Ἑρωδιανων, ἵνα αυτον αγκρευσωσιν λογω. 14 Οἱ δε ελθοντες λεγουσιν αυτω: “Διδασκαλε, οίδαμεν ότι αληθης<sup>3</sup> ει—και ου μελει<sup>4</sup> σοι περι ουδενος, ου γαρ βλεπεις εις προσωπον<sup>5</sup> ανθρωπων, αλλ’ επ’ αληθειας την ὁδον του Θεου διδασκεις—εξεστιν κησον Καισαρι δουναι, ἢ ου? 15 Δωμεν, ἢ μη δωμεν?” Ὁ δε ειδως αυτων την ὑποκρισιν, ειπεν αυτοις: “Τί με πειραζετε? Φερετε μοι δηναριον ἵνα ιδω.” 16 Οἱ δε ηνεγκαν, και λεγει αυτοις,<sup>6</sup> “Τίνος ἡ εικων αὕτη και ἡ επιγραφη?” Οἱ δε ειπον αυτω, “Καισαρος”. 17 Και αποκριθεις ὁ Ἰησους ειπεν αυτοις, “Αποδοτε τα Καισαρος Καισαρι, και τα του Θεου τω Θεω.” Και εθαυμασαν επ’ αυτω.

*[A hypothetical situation]*

18 Και ερχονται Σαδδουκαιοι προς αυτον<sup>7</sup>—οἵτινες λεγουσιν αναστασιν μη ειναι—και επηρωτησαν αυτον, λεγοντες: 19 “Διδασκαλε, Μωσης εγραψεν ἡμιν ότι εαν τινος αδελφος αποθαιη και καταλιπη γυναικα και τεκνα μη αφη, ἵνα λαβη ὁ αδελφος αυτου την γυναικα αυτου<sup>8</sup> και εξαναστησῃ<sup>9</sup> σπερμα τω αδελφω αυτου. 20 Ἐπτα αδελφοι<sup>10</sup> ησαν. Και ὁ πρωτος ελαβεν γυναικα, και αποθνησκων ουκ αφηκεν σπερμα. 21 Και ὁ δευτερος ελαβεν αυτην, και απεθανεν· και ουδε αυτος αφηκεν σπερμα. Και ὁ τριτος ὡσαυτως. 22 Και ελαβον αυτην οἱ ἑπτα, και ουκ αφηκαν σπερμα. Εσχατη<sup>11</sup> παντων απεθανεν και ἡ γυνη. 23 Εν τη αναστασει, ὅταν αναστωσιν, τίνος αυτων εσται<sup>12</sup> γυνη?—οἱ γαρ ἑπτα εσχον αυτην γυναικα.”

24 Και αποκριθεις ὁ Ἰησους ειπεν αυτοις: “Ου δια τουτο πλανασθε, μη ειδοτες τας Γραφας μηδε την δυναμιν του Θεου? 25 Ὅταν γαρ εκ νεκρων αναστωσιν, ουτε γαμουςιν ουτε γαμисκονται,<sup>13</sup> αλλ’ εισιν ὡς αγγελοι εν τοις ουρανοις. 26 Περι δε των νεκρων, ότι εγειρονται, ουκ ανεγνωτε εν τη βιβλω Μωυσεος,<sup>14</sup> επι του βατου, ὡς ειπεν αυτω ὁ Θεος, λεγων, Ἐγω ὁ Θεος Ἀβρααμ, και ὁ Θεος Ἰσαακ, και ὁ Θεος Ἰακωβ’? 27 Ουκ εστιν ὁ Θεος<sup>15</sup> νεκρων, αλλα Θεος<sup>16</sup> ζωντων. Ὑμεις ουν πολυ πλανασθε.”

*[The greatest commandment]*

28 Και προσελθων εἰς των γραμματεων, ακουσας αυτων συζητουντων, ειδως ότι καλως αυτοις απεκριθη, επηρωτησεν<sup>17</sup> αυτον, “Ποια εστιν πρωτη πασων εντολη?” 29 Ὁ δε Ἰησους απεκριθη αυτω<sup>18</sup> ότι “Πρωτη πασων των εντολων: Ἀκουε, Ἰσραηλ, Κυριος ὁ Θεος ὑμων,<sup>19</sup> Κυριος εἰς εστιν· 30 και αγαπησεις Κυριον τον Θεον σου εξ ὅλης της καρδιας σου και εξ ὅλης της ψυχης<sup>20</sup> σου<sup>1</sup> και εξ ὅλης της διανοιας σου και εξ ὅλης της ισχυος σου.” Αὕτη πρωτη

<sup>1</sup> εστιν || εστη [1%] 1023,1075,1199,2352

<sup>2</sup> ημων || υμων 1133,1705,2261

<sup>3</sup> αληθης || αληθεις 1147,1199

<sup>4</sup> μελει || μελλει [5%] 1145,2122,2261

<sup>5</sup> προσωπον || πρωσωπον 1040<sup>c</sup>,1199

<sup>6</sup> 1384 missing 12:16-41

<sup>7</sup> σαδδουκαιοι προς αυτον || ~ 231 1572

<sup>8</sup> αυτου || --- [3%] 547<sup>c</sup>

<sup>9</sup> εξαναστηση || εξαναστησει 510

<sup>10</sup> αδελφοι || --- 2466

<sup>11</sup> εσχατη || 1 ουν 2261

<sup>12</sup> εσται || 1 η 1705

<sup>13</sup> γαμисκονται || εκγαμисκονται [2%] 1199

<sup>14</sup> μωυσεος || μωυσεως [30%] 645,689<sup>c</sup>,1251

<sup>15</sup> θεος || 11 L.65

<sup>16</sup> θεος || --- [25%] 18,1133

<sup>17</sup> επηρωτησεν || επερωτησεν 1339

<sup>18</sup> απεκριθη αυτω 35<sup>c</sup> || ~ 21 [4%] 35

<sup>19</sup> υμων || ημων 1133,2261

<sup>20</sup> ψυχης || ψυχη 1199

πρωτη εντολη. 31 Και δευτερα<sup>2</sup> ὁμοια αὕτη: Ἀγαπησεις τον πλησιον σου ὡς σεαυτον'.<sup>3</sup> Μειζων τουτων αλλη εντολη ουκ εστιν."

32 Και ειπεν αυτω ὁ γραμματευσ: "Καλως, διδασκαλε· επ' αληθειας ειπας ὅτι εἷς εστιν,<sup>4</sup> και ουκ εστιν αλλος πλην αυτου. 33 Και το αγαπαν αυτον εξ ὅλης της καρδιας και εξ ὅλης της συνεσεως και εξ ὅλης της ψυχης και εξ ὅλης της ισχυος και το αγαπαν τον πλησιον ὡς ἑαυτον, πλειον εστιν παντων των ὀλοκαυτωματων και θυσιων." 34 Και ὁ Ἰησους, ιδων αυτον ὅτι νουνεχως απεκριθη, ειπεν αυτω, "Ου μακραν εἶ απο της βασιλειας του Θεου". Και ουδεις ουκετι ετολμα αυτον<sup>5</sup> επερωτησαι.

*[Is the Christ David's son?]*

35 Και αποκριθεις ὁ Ἰησους ελεγεν, διδασκων εν τῷ ἱερῷ: "Πως λεγουσιν οἱ γραμματεις ὅτι ὁ Χριστος υἱος εστιν Δαυιδ? 36 Αυτος γαρ Δαυιδ ειπεν εν Πνευματι Ἀγιῳ: Ἀγει ὁ Κυριος τῷ Κυρίῳ μου, ῥαθου εκ δεξιων μου, ἕως αν θω τους εχθρους σου ὑποποδιον των ποδων σου". 37 Αυτος ουν Δαυιδ λεγει αυτον ῥαθιον· και ποθεν υἱος αυτου εστιν?" Και ὁ πολυς οχλος ηκουεν αυτου ἡδεως.

*[Down with hypocrisy!]*

38 Και ελεγεν αυτοις<sup>6</sup> εν τη διδαχῇ αυτου: "Βλεπετε απο των γραμματεων, των θελοντων εν στολαις περιπατειν και ασπασμους εν ταις αγοραις, 39 και πρωτοκαθεδριας εν ταις συναγωγαῖς, και πρωτοκλισιας εν τοις δειπνοις· 40 οἱ κατεσθιοντες τας οικιας των χηρων, και προφασει μακρα προσευχομενοι. Οὗτοι ληψονται περισσοτερον κριμα."

*[A widow's offering]*

41 Και καθισας ὁ Ἰησους κατεναντι του γαζοφυλακιου εθεωρει πως ὁ οχλος βαλλει χαλκον εις το γαζοφυλακιον. Και πολλοι πλουσιοι εβαλον<sup>7</sup> πολλα. 42 Και ελθουσα μια χηρα πτωχη εβαλεν λεπτα δυο, ὅ εστιν κοδραντης. 43 Και προσκαλεσαμενος τους μαθητας αυτου λεγει αυτοις: "Αμην λεγω ὑμιν ὅτι ἡ χηρα<sup>8</sup> αὕτη ἡ πτωχη πλειον παντων βεβληκεν των βαλλοντων<sup>9</sup> εις το γαζοφυλακιον· 44 παντες γαρ εκ του περισσευοντος<sup>10</sup> αυτοις εβαλον, αὕτη δε, εκ της ὑστερησεως αυτης, παντα ὅσα ειχεν εβαλεν, ὅλον τον βιον αυτης."

*[The temple will be destroyed]*

**13.1** Και εκπορευομενου αυτου εκ του ἱερου, λεγει αυτω εἷς<sup>11</sup> των μαθητων αυτου: "Διδασκαλε, ιδε! Ποταποι λιθοι και ποταπαι οικοδομαῖ!" 2 Και αποκριθεις ὁ Ἰησους ειπεν αυτω: "Βλεπεις ταυτας τας μεγαλας<sup>12</sup> οικοδομας? Ου μη αφεθη ὡδε λιθος επι λιθῷ, ὃς ου μη καταλυθη."<sup>13</sup>

*[The Olivet Discourse]*

*[The end of the age]*

3 Και καθημενου αυτου εις το ὄρος των Ελαιων κατεναντι του ἱερου, επηρωτων<sup>14</sup> αυτον κατ' ἰδιαν Πητρος και Ἰακωβος και Ἰωαννης και Ανδρεας: 4 "Εἰπε ἡμιν, ποτε ταυτα εσται? Και τί το σημειον ὅταν μελλῇ<sup>15</sup> παντα ταυτα<sup>16</sup> συντελεισθαι?" 5 Ὁ δε Ἰησους

<sup>1</sup> και εξ ὅλης της ψυχης σου || --- 1147 (clear homoioteleuton and/or -arcton)

<sup>2</sup> δευτερα || 1 δε 1503

<sup>3</sup> σεαυτον || εαυτον [25%] 1199,1705,2221,2323

<sup>4</sup> εστιν || 1 ο θεος [3%] 141<sup>c</sup>,689<sup>c</sup>

<sup>5</sup> αυτον || αυτων 2466

<sup>6</sup> αυτοις || αυτους 824

<sup>7</sup> εβαλον || εβαλλον [65%] 553,1117,1637

<sup>8</sup> χηρα || χειρα 2261

<sup>9</sup> βαλλοντων 2466<sup>c</sup> || βαλοντων [39%] 1145,1199,1384,1705,2221,2323,2466

<sup>10</sup> περισσευοντος || περισσευματος 2122

<sup>11</sup> εις || 1 εκ 510,1117,2382

<sup>12</sup> ταυτας τας μεγαλας || ~ 231 689

<sup>13</sup> καταλυθη || κακαταλυθη 2466 (repeated from one line to the next)

<sup>14</sup> επηρωτων || επηρωτα 1133

<sup>15</sup> μελλῇ || μελλει 2261

<sup>16</sup> παντα ταυτα || ~ 21 [10%] 2221,2323



αποκριθεις αυτοις ηρξατο<sup>1</sup> λεγειν: “Βλεπετε μη τις υμας πλανεση. 6 Πολλοι<sup>2</sup> γαρ ελευσονται επι τω ονοματι μου, λεγοντες οτι ‘Εγω ειμι’, και πολλους πλανεουσιν. 7 ‘Οταν δε ακουσητε πολεμους και ακοας πολεμων, μη θροεισθε<sup>3</sup> δει γαρ γενεσθαι, αλλ’ ουπω το τελος.

8 Εγερθησεται γαρ εθνος επι εθνος, και βασιλεια επι βασιλειαν· και εσονται σεισμοι κατα τοπους, και<sup>4</sup> εσονται λιμοι<sup>5</sup> και ταραχαι. Αρχαι ωδινων ταυτα.

9 “Βλεπετε δε υμεις εαυτους, παραδωσουσιν γαρ υμας εις συνεδρια και εις συναγωγας δαρησεσθε, και επι ηγεμονων και βασιλεων αχθησεσθε<sup>6</sup> ενεκεν εμου, εις μαρτυριον αυτοις.

10 Και, εις παντα τα εθνη δει πρωτον κηρυχθηναι το ευαγγελιον. 11 ‘Οταν δε αγωσιν υμας παραδιδοντες, μη προμεριμνατε<sup>7</sup> τί λαλησετε<sup>8</sup> μηδε μελετατε. Αλλ’ ὃ εαν δοθη υμιν εν εκεινη τη ὥρα, τουτο λαλειτε, ου γαρ εστε υμεις οἱ λαλουντες, αλλα το Πνευμα το ‘Αγιον.

12 “Παραδωσει δε αδελφος αδελφον εις θανατον και πατηρ τεκνον, και επαναστησονται τεκνα επι γονεις και θανατωσουσιν αυτους. 13 Και εσεσθε μισουμενοι ὑπο παντων δια το ονομα μου· ὃ δε ὑπομεινας εις τελος, οὗτος σωθησεται.

[The Great Tribulation]

14 “‘Οταν δε ιδητε το βδελυγμα της ερημωσεως, το ρηθεν ὑπο<sup>9</sup> Δανιηλ του προφητου, εστω<sup>10</sup> ὅπου ου δει”—ὃ αναγινωσκων νοειτω—“τοτε οἱ εν τη Ιουδαια φευγετωσαν εις τα ορη. 15 ‘Ο δε επι του δωματος<sup>11</sup> μη καταβατω εις την οικιαν, μηδε εισελθτω αραι τι εκ της οικιας αυτου. 16 Και ὃ εις τον αγρον ων μη επιστρεψατω εις τα οπισω αραι το ἱματιον αυτου. 17 Ουαι δε ταις εν γαστρι εχουσαις και ταις θηλαζουσαις<sup>12</sup> εν εκειναις ταις ἡμεραις! 18 Προσευχεσθε δε ἵνα μη γεινηται ἡ φυγη υμων χειμωνος· 19 εσονται γαρ αἱ ἡμεραι εκειναι θλιψις οἷα ου γεγονεν τοιαυτη απ’ αρχης κτισεως ἧς εκτισεν ὁ Θεος ἕως του νυν, και ου μη γεινηται. 20 Και ει μη Κυριος εκολοβωσεν τας ἡμερας, ουκ αν εσωθη πασα σαρξ· αλλα δια τους εκλεκτους, οὓς εξελεξατο, εκολοβωσεν τας ἡμερας.

21 “Τοτε εαν τις υμιν ειπη, ‘Ιδου, ὡδε ὁ Χριστος!’, ‘Ιδου, εκει!’, μη πιστευσητε. 22 Εγερθησονται γαρ ψευδοχριστοι και ψευδοπροφηται, και δωσουσιν σημεια και τερατα προς το αποπλαναν, ει δυνατον, και τους εκλεκτους. 23 ‘Υμεις δε βλεπετε! Ιδου, προειρηκα υμιν παντα.

[The return of Christ]

24 “Αλλ’<sup>13</sup> εν εκειναις ταις ἡμεραις, μετα την θλιψιν εκεινην, ὃ ἥλιος σκοτισθησεται, και ἡ σεληνη ου δωσει το φεγγος αυτης· 25 και οἱ αστερες<sup>14</sup> του ουρανου εσονται εκπιπτοντες, και αἱ δυναμεις αἱ<sup>15</sup> εν τοις ουρανοις σαλευθησονται’. 26 Και τοτε οψονται τον Υἱον του Ανθρωπου ερχομενον εν νεφελαις μετα δυναμεως πολλης και δοξης.<sup>16</sup> 27 Και τοτε αποστελει τους αγγελους αυτου και επισυναξει τους εκλεκτους αυτου εκ των τεσσαρων ανεμων, απ’ ακρου γης ἕως ακρου ουρανου.

[Parable of the fig tree]

<sup>1</sup> αυτοις ηρξατο || ~ 21 [1%] 928

<sup>2</sup> πολλοι || πολοι 1652

<sup>3</sup> θροεισθε || θρωεισθε 1251

<sup>4</sup> 645 omits five words [homoioteleuton]

<sup>5</sup> λιμοι || λοιμοι 1111,1133

<sup>6</sup> L.65 omits και επι ηγεμονων και βασιλεων αχθησεσθε (added in the margin by the 1<sup>st</sup> hand)

<sup>7</sup> προμεριμνατε 1133:553<sup>o</sup> || μεριμνατε [29%] 547:553,1251 || προμεριματε 1133

<sup>8</sup> λαλησετε || λαλησεται 1133

<sup>9</sup> υπο || 1 του 645

<sup>10</sup> εστω || εστος 1628 || 1 εν τοπω 1637

<sup>11</sup> δωματος || δοματος 1251

<sup>12</sup> θηλαζουσαις || θηλαζουσαι 1199

<sup>13</sup> αλλ || αλλα [1%] 1199 || και 2323

<sup>14</sup> αστερες || αστεραις 1133,1199

<sup>15</sup> αι || --- 2466

<sup>16</sup> πολλης και δοξης || ~ 231 1133:1199

28 “Απο δε της συκης μαθετε την παραβολην: όταν ηδη ὁ κλαδος αὐτης ἄπαλος γεινηται και εκφυη τα φυλλα, γινωσκεται<sup>1</sup> ὅτι ἐγγυς το θερος ἐστιν. 29 Οὕτως και ὑμεῖς, όταν ταυτα ἰδητε γινόμενα, γινωσκετε ὅτι ἐγγυς ἐστιν—ἐπι θυραις! 30 Ἀμην λέγω ὑμῖν ὅτι<sup>2</sup> οὐ μὴ παρελθῇ ἡ γενεα αὕτη μεχρις οὗ παντα<sup>3</sup> ταυτα γεινηται. 31 Ὁ ουρανὸς και ἡ γῆ παρελευσεται,<sup>4</sup> οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελθωσιν.

[Watch!]

32 “Περὶ δε της ἡμέρας ἐκείνης ἡ<sup>5</sup> ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδε οἱ ἀγγελοὶ οἱ ἐν τῷ ουρανῷ, οὐδε ὁ Υἱὸς, εἰ μὴ ὁ Πατὴρ. 33 Βλέπετε! Ἀγρυπνεῖτε!<sup>6</sup> Προσευχεσθε! Οὐκ οἰδατε γὰρ ποτὲ ὁ καιρὸς ἐστιν. 34 Ὡς ἀνθρώπος ἀποδημὸς, ἀφίει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ και δούους τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, και ἕκαστῳ τὸ ἐργὸν αὐτοῦ· και τῷ θυρῶνι ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή.<sup>7</sup> 35 Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἰδατε γὰρ ποτὲ ὁ κύριος της οἰκίας ἐρχεται—οἴψι ἢ μεσονυκτιοῦ ἢ ἀλεκτοροφωνίας<sup>8</sup> ἢ πρωὶ—36 μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης<sup>9</sup> εὖρη ὑμᾶς καθευδοντας. 37 “Ἄ δε ὑμῖν λέγω, πασὶν λέγω: Γρηγορεῖτε!”

[The Sanhedrin make plans]

14.1 Ἦν δε τὸ Πάσχα και τὰ Ἀζύμα μετὰ δυο ἡμέρας. Και ἐζητοῦν οἱ ἀρχιερεῖς και οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δολῷ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. 2 Ἐλέγον δε, “Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μὴποτε θορύβος ἐστὶ τοῦ λαοῦ”.

[An anointing in Simon's house]

3 Και οὗτος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ<sup>10</sup> οἰκίᾳ Σιμωνος τοῦ λεπρού, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθεν γυνὴ ἐχούσα ἀλαβαστρον μυροῦ νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς. Και συντριψάσα τὸ ἀλαβαστρον, κατέχευεν αὐτοῦ κατὰ της κεφαλῆς. 4 Ἦσαν δε τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς και λεγοντες: “Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μυροῦ γέγονεν? 5 Ἡδύνατο γὰρ τοῦτο πρᾶθῃναι ἐπὶ τριακοσίων δηνარიῶν και δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς!” Και ἐνεβριμῶντο<sup>11</sup> αὐτῇ. 6 Ὁ δε Ἰησοῦς εἶπεν: “Ἀφετε αὐτὴν! Τί αὕτη κοπὺς παρέχετε;<sup>12</sup> Καλὸν ἐργὸν εἰργασατο ἐν ἐμοί.<sup>13</sup> 7 Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἐχετε μεθ’ ἑαυτῶν, και όταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμε δε οὐ πάντοτε ἐχετε. 8 Ὁ ἐσχεν αὕτη ἐποίησεν. Προέλαβεν μύρισαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. 9 Ἀμην λέγω ὑμῖν, ὅπου εἴαν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, και ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.”

[Judas is hired]

10 Και Ἰουδᾶς ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα,<sup>14</sup> ἀπηλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῶ αὐτὸν αὐτοῖς. 11 Οἱ δὲ ἀκουσάντες ἐχαρήσαν και ἐπηγγείλαντο<sup>15</sup> αὐτῷ ἀργυρία δοῦναι. Και ἐζητεῖ πῶς εὐκαιρῶς αὐτὸν παραδῶ.

[The upper room is made ready]

12 Και τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ Πάσχα ἐθύον, λεγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, “Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμασόμεν,<sup>16</sup> ἵνα φάγῃς τὸ Πάσχα?” 13 Και ἀποστελλεῖ δυο

<sup>1</sup> γινωσκεται || γινωσκετε [75%] 510,1384<sup>alt</sup>,1667

<sup>2</sup> ὅτι || --- 553

<sup>3</sup> παντα || --- L.65

<sup>4</sup> παρελευσεται 18,35,128,141,204,510,553,586,689,928,1072,1111,1117,1133,1145<sup>c</sup>,1147,1199,1251,1384,1435,1572,2122,2253,2261,2382,2466,2503,2554,1,2110,L.65

παρελευσονται [40%] 547,645,789,824,1023,1040,1075,1145,1339,1461,1496,1503,1628,1637,1652,1667,1705,1713,2221,2323,2352,2765

<sup>5</sup> ἡ || και [2%] 1199

<sup>6</sup> ἀγρυπνεῖτε || 1 και [77%] 2221,1,2110<sup>c</sup>

<sup>7</sup> γρηγορή || γρηγορεῖ 1133,2261

<sup>8</sup> ἀλεκτοροφωνίας || ἀλεκτεροφωνίας 689,1637

<sup>9</sup> ἐξαίφνης || ἐξέφνης 2503

<sup>10</sup> τῇ || --- L.65

<sup>11</sup> ἐνεβριμῶντο 141<sup>c</sup> || ἐνεβριμῶντο 141 [corrected by first hand]

<sup>12</sup> 1667 omits τι αὕτη κοπὺς παρέχετε

<sup>13</sup> ἐν ἐμοί || εἰς ἐμε [5%] 547<sup>c</sup>

<sup>14</sup> δώδεκα || δώδεκα 1199

<sup>15</sup> ἐπηγγείλαντο || ἐπηγγείλαν 553

<sup>16</sup> ἐτοιμασόμεν 141<sup>c</sup> || ἐτοιμασῶμεν [35%] 141<sup>c</sup>,1199,L.65 || 1 σοὶ 1117

των μαθητων αυτου και λεγει αυτοις: “Υπαγετε εις την πολιν, και απαντησει υμιν ανθρωπος κεραμιον υδατος βασταζων· ακολουθησατε αυτω. 14 Και οπου εαν εισελθη, ειπατε τω οικοδεσποτη οτι<sup>1,2</sup> “Ο διδασκαλος λεγει, “Που εστιν το καταλυμα οπου το Πασχα μετα των μαθητων μου φαγω?” 15 Και αυτος υμιν δειξει ανωγειων<sup>3</sup> μεγα εστρωμενον ετοιμον· εκει ετοιμασατε ημιν.”<sup>4</sup> 16 Και εξηλθον οι μαθηται αυτου και ηλθον εις την πολιν και ευρον καθως ειπεν αυτοις· και ητοιμασαν το Πασχα.

[The last night—begins Thursday evening, 04/04/30, and ends the next morning]

14.17 Και οψιας γενομενης ερχεται<sup>5</sup> μετα των δωδεκα.

[The traitor identified]

18 Και ανακειμενων αυτων και εσθιοντων, ειπεν ο Ιησους, “Αμην λεγω υμιν οτι εις εξ υμων παραδωσει με, ο εσθιων μετ’ εμου”. 19 Οι δε ηρξαντο λυπεισθαι και λεγειν αυτω εις καθ’ εις,<sup>6</sup> “Μητι<sup>7</sup> εγω?” Και αλλος, “Μητι εγω?” 20 Ο δε αποκριθεις ειπεν αυτοις: “Εις εκ των δωδεκα, ο εμβαπτομενος μετ’ εμου εις το τρυβλιον.”<sup>8</sup> 21 Ο μεν Υιος του Ανθρωπου υπαγει καθως γεγραπται περι αυτου, ουαι δε τω ανθρωπω εκεινω δι’ ου ο Υιος του Ανθρωπου παραδιδοται! Καλον ην αυτω ει ουκ εγεννηθη<sup>9</sup> ο ανθρωπος εκεινος.”

[Jesus institutes the Lord's Supper]

22 Και εσθιοντων αυτων, λαβων ο Ιησους<sup>10</sup> αρτον και, ευλογησας εκλασεν και εδωκεν<sup>11</sup> αυτοις και ειπεν, “Λαβετε, φαγετε· τουτο εστιν το σωμα μου”. 23 Και λαβων το<sup>12</sup> ποτηριον, ευχαριστησας εδωκεν αυτοις, και επιον εξ αυτου παντες. 24 Και ειπεν αυτοις: “Τουτο εστιν το αιμα μου, το της καινης διαθηκης, το περι πολλων εκχυνομενον. 25 Αμην λεγω υμιν οτι ουκετι ου μη πιω<sup>13</sup> εκ του γεννηματος<sup>14</sup> της αμπελου εως της ημερας εκεινης οταν αυτο πινω καινον εν τη βασιλεια του Θεου.” 26 Και υμνησαντες, εξηλθον εις το Ορος των Ελαιων.

[Peter will deny Him]

27 Και λεγει αυτοις ο Ιησους οτι “Παντες σκανδαλισθησεσθε εν εμοι εν τη νυκτι ταυτη, οτι γεγραπται.<sup>15</sup> ‘Παταξω τον Ποιμενα, και διασκορπισθησεται τα προβατα’. 28 Μετα δε<sup>16</sup> το εγερθηναι με, προαξω υμας εις την Γαλιλαιαν.” 29 Ο δε Πετρος εφη αυτω, “Και ει παντες σκανδαλισθησονται, αλλ’ ουκ εγω”. 30 Και λεγει αυτω ο Ιησους, “Αμην λεγω σοι, οτι συ, σημερον,<sup>17</sup> εν τη νυκτι ταυτη, πριν η δις αλεκτορα φωνησαι, τρις απαρηση με”. 31 Ο δε εκ περισσου ελεγεν μαλλον, “Εαν με δεη συναποθανειν σοι, ου μη σε απαρησησωμαι!” Ωσαυτως δε και παντες ελεγον.

[The agony in Gethsemane]

<sup>1</sup> οτι || --- 547<sup>c</sup>

<sup>2</sup> 1040 missing 14:14-38

<sup>3</sup> ανωγειων || ανωγειον 1133

<sup>4</sup> ημιν || υμιν 553,1111,1133,2261,2352

<sup>5</sup> ερχεται || ανεκειτω L.65

<sup>6</sup> <sup>f35</sup> generally has καθεις (one word)

<sup>7</sup> μητι || μητοι 2323 (twice)

<sup>8</sup> τρυβλιον 689<sup>c</sup> || 1 και 689

<sup>9</sup> εγεννηθη || εγεννηθη 2466

<sup>10</sup> ιησους || 1 τον 1145,1705

<sup>11</sup> εδωκεν || εδιδου 547<sup>c</sup>

<sup>12</sup> το || --- 1133

<sup>13</sup> πιω || ποιω 128

<sup>14</sup> γεννηματος 35,128,510,547,586,645,689,789,824,1023,1072,1075,1111,1117,1145,1147,1199,1251,1339,1384,1435,1461,1496,1503,1628,1637,1652, 1667,1713,2122,2253,2352,2382,2554,2765,1,2110,L.65

γεννηματος [25%] 18,141,204,553,928,1133,1147<sup>alt</sup>,1572,1705,2221,2253<sup>c</sup>,2261,2323,2466,2503,2554<sup>c</sup>

(1040 missing)

(γεννημα refers to fruit or produce and would appear to be the better choice; γεννημα normally refers to the result of birth—‘fruit’ would be a derived meaning.)

<sup>15</sup> γεγραπται || γεγεγραπται 18

<sup>16</sup> μετα δε || αλλα 1 [79%] 689

<sup>17</sup> συ σημερον || ~ 21 141

32 Και ερχονται εις χωριον<sup>1</sup> οὗ το ονομα Γεθσημανη<sup>2</sup> και λεγει τοις μαθηταις αυτου, “Καθισατε<sup>3</sup> ὡδε ἕως προσευξομαι”.<sup>4</sup> 33 Και παραλαμβανει τον Πετρον και Ιακωβον και Ιωαννην μεθ’ ἑαυτου, και ηρξάτο εκθαμβεισθαι και αδημονειν. 34 Και λεγει<sup>5</sup> αυτοις: “Περιλυπος εστιν ἡ ψυχη μου, ἕως θανατου. Μεινατε ὡδε και γρηγορειτε.” 35 Και προελθων μικρον, επεσεν επι της γης και προσηυχето ἵνα, ει δυνατον εστιν, παρελθῃ απ’ αυτου ἡ ὥρα. 36 Και ελεγεν: “Αββα, ὁ Πατηρ, παντα δυνατα σοι. Παρενεγκαι<sup>6</sup> το ποτηριον απ’ ἐμου τουτο<sup>7</sup> αλλ’ ου τί ἐγω θελω, αλλα τί συ.” 37 Και ερχεται και εὕρισκει αυτους καθευδοντας, και λεγει τω Πετρω: “Σιμων, καθευδεις? Ουκ ισχυσας μιαν ὥραν γρηγορησαι<sup>8</sup>” 38 Γρηγορειτε και προσευχεσθε, ἵνα μη εισελθητε εις πειρασμον. Το μεν πνευμα προθυμον, ἡ δε σαρξ ασθειας.” 39 Και παλιν απελθων προσηυξάτο, τον αυτον λογον ειπων. 40 Και ὑποστρεψας εὗρεν αυτους παλιν καθευδοντας, ησαν γαρ οἱ οφθαλμοι αυτων<sup>9</sup> καταβαρυνομενοι· και ουκ ηδειςαν τί αυτω<sup>10</sup> αποκριθωσιν. 41 Και ερχεται το τριτον και λεγει αυτοις: “Καθευδετε λοιπον και αναπαυεσθε! Απεχει· ηλθεν ἡ ὥρα· ιδου, παραδιδοται ὁ Υἱος του Ανθρωπου εις τας χειρας των ἁμαρτωλων. 42 Εγειρεσθε, αγωμεν. Ιδου, ὁ παραδιδους με ηγγικεν.”

*[The betrayal and arrest]*

43 Και ευθεως, ετι αυτου λαλουντος, παραγινεται<sup>11</sup> Ιουδας, εἰς ων<sup>12</sup> των δωδεκα, και μετ’ αυτου οχλος πολυς μετα μαχαιρων και ξυλων, παρα των αρχιερων και των γραμματεων και των<sup>13</sup> πρεσβυτερων. 44 Δεδωκει δε ὁ παραδιδους αυτον συσσημον αυτοις, λεγων, “Ὅν αν φιλησω, αυτος εστιν· κρατησατε αυτον και απαγαγετε ασφαλως”. 45 Και ελθων,<sup>14</sup> ευθεως<sup>15</sup> προσελθων αυτω<sup>16</sup> λεγει αυτω, “Ραββι,<sup>17</sup> ραββι!” και κατεφιλησεν αυτον. 46 Οἱ δε επεβαλον επ’ αυτον τας χειρας αυτων και εκρατησαν αυτον. 47 Εἰς δε τις των παρεστηκοτων σπασαμενος την μαχαιραν επαισεν<sup>18</sup> τον δουλον του αρχιερεως, και αφειλεν αυτου το ωτιον. 48 Και αποκριθεις ὁ Ιησους ειπεν αυτοις: “Ὡς επι ληστην εξηλθετε μετα μαχαιρων και ξυλων συλλαβειν με? 49 Καθ’ ἡμεραν ημην προς ὑμας<sup>19</sup> εν τω ἱερῳ, διδασκων, και ουκ εκρατησατε με. Αλλ’ ἵνα πληρωθωσιν αἱ Γραφαι.”<sup>20</sup> 50 Και αφεντες αυτον παντες εφυγον.

*[A curious case]*

51 Και εἰς τις νεανισκος ηκολουθησεν αυτω, περιβεβλημενος σινδωνα επι γυμνου. Και κρατουσιν αυτον οἱ νεανισκοι, 52 ὁ δε καταλιπων την σινδωνα γυμνος εφυγεν απ’ αυτων.

*[At Caiaphas' house]*

53 Και απηγαγον τον Ιησουν προς τον αρχιερεα· και συνερχονται αυτω παντες οἱ αρχιερεις και οἱ πρεσβυτεροι και οἱ γραμματεις. 54 Και ὁ Πετρος απο μακροθεν ηκολουθησεν αυτω, ἕως εσω<sup>21</sup> εις την αυλην του αρχιερεως· και ἦν συγκαθημενος μετα των ὑπηρετων και θερμαινομενος προς το φως.

<sup>1</sup> χωριον || χοριον 1199

<sup>2</sup> γεθσημανη || γεθσημανι [2%] 553

<sup>3</sup> καθισατε || καθησατε 1705

<sup>4</sup> προσευξομαι || προσευξωμαι [65%] 1133,2261

<sup>5</sup> λεγει || λεγειν 689

<sup>6</sup> παρενεγκαι || παρενεγκε [70%] 689,1199,1384,2221

<sup>7</sup> απ ἐμου τουτο || ~ 312 [5%] 1199

<sup>8</sup> γρηγορησαι || εγρηγορησαι 2466

<sup>9</sup> οι οφθαλμοι αυτων || ~ 312 [3%] 1040

<sup>10</sup> αυτω || --- [1%] 2466

<sup>11</sup> παραγινεται || 1 ο 1496

<sup>12</sup> ων || --- [10%] 547,1251,1667,2122

<sup>13</sup> των || --- 1435

<sup>14</sup> ελθων || --- [3%] 547,1251

<sup>15</sup> ευθεως || 1 και 141<sup>c</sup>

<sup>16</sup> προσελθων αυτω || --- 2221<sup>c</sup>

<sup>17</sup> ραββι || ραβι L.65

<sup>18</sup> επαισεν || επεσε [15%] 1075,1145

<sup>19</sup> υμας || ημας 645

<sup>20</sup> γραφαι || 1 των προφητων 141

<sup>21</sup> εσω || εσο 510

[A farcical trial]

55 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζητοῦν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν<sup>1</sup> εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρισκόν. 56 Πολλοὶ γὰρ εἰψευδομαρτυροῦν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἰσαὶ αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. 57 Καὶ τινες ἀναστάντες εἰψευδομαρτυροῦν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες 58 ὅτι “Ἡμεῖς ἠκουσαμεν αὐτοῦ λεγοντος ὅτι Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τούτον τὸν χειροποιητόν, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιητόν οἰκοδομήσω.” 59 Καὶ οὐδὲ οὕτως ἰσὴ ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

60 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν, λέγων: “Οὐκ ἀποκρινὴ οὐδὲν? Τί οὗτοι σου καταμαρτυροῦσιν?” 61 Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα<sup>2</sup> αὐτόν καὶ λέγει αὐτῷ, “Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Εὐλογητοῦ?” 62 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν: “Ἐγὼ εἰμι, καὶ ὀψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθημένον τῆς Δυναμῆως, καὶ ἐρχομένον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 63 Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρηξάς τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει: “Τί ἐτι χρειαὶν ἔχομεν μαρτυρῶν? 64 Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας! Τί ὑμῖν φαίνεται?” Οἱ δὲ πάντες κατεκρίναν αὐτόν εἶναι ἐνοχόν θανάτου. 65 Καὶ ἤρξαντο τινεὶ ἐμπτυεῖν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτόν καὶ λέγειν αὐτῷ, “Προφητεύσον!” Καὶ οἱ ὑπηρετοὶ ῥαπισμασίν αὐτόν ἐβαλλόν.<sup>3</sup>

[Peter's denials]

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κατὰ, ἐρχεται μία τῶν παιδίσκων τοῦ ἀρχιερεως. 67 Καὶ ἰδούσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλεψάσα<sup>4</sup> αὐτῷ λέγει, “Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ<sup>5</sup> Ἰησοῦ ἦσθα!” 68 Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, “Οὐκ οἶδα οὐτε ἐπιστάμαι τί σὺ λέγεις”. Καὶ ἐξηλθεν ἐξω εἰς τὸ προαυλίον, καὶ ἀλεκτῶρ ἐφώνησεν. 69 Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδούσα αὐτόν πάλιν ἠρξάτο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν<sup>6</sup> ὅτι “Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν”. 70 Ὁ δὲ πάλιν ἠρνήετο. Καὶ μετὰ μικρόν, πάλιν οἱ παρεστώτες ἐλέγον τῷ Πέτρῳ, “Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλία σου ὁμοιάζει!” 71 Ὁ δὲ ἠρξάτο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνυναι ὅτι “Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τούτον ὃν λέγετε!” 72 Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλεκτῶρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνησθὴ ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι “Πρὶν ἀλεκτορα φωνῆσαι δις, ἀπαρνήσῃ με τρίς”. Καὶ ἐπιβαλὼν<sup>7</sup> ἐκλαίεν.

[Crucifixion Day—Friday, 04/05/30 AD]

**15.1** Καὶ εὐθεὺς ἐπὶ τοῦ<sup>8</sup> πρώτῳ, συμβουλίον ποιήσαντες, οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπηνέγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.

[Jesus before Pilate]

2 Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτόν ὁ Πιλάτος, “Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων?” Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, “Σὺ λέγεις!” 3 Καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλὰ. 4 Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων: “Οὐκ ἀποκρινὴ οὐδὲν? Ἴδε ποσα σου καταμαρτυροῦσιν!” 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκετι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

[Barabbas]

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δεσμίον, ὅνπερ ἠτοῦντο. 7 Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββας,<sup>9</sup> μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στασὶ φόνον πεποιήκεισαν. 8 Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἠρξάτο αἰτεῖσθαι καθὼς αἰεὶ ἐποίει αὐτοῖς.<sup>10</sup> 9 Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, “Θελετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλεῖα τῶν Ἰουδαίων?” 10 (Ἐγίνωσκειν

<sup>1</sup> μαρτυρίαν || ψευδομαρτυρίαν 1667

<sup>2</sup> ἐπηρώτα || ἐπηρώτησεν 547<sup>c</sup>

<sup>3</sup> ἐβαλλόν 141<sup>c</sup> || ἐβαλον (37.4%) 141,1705,2466 (corrected by first hand)

<sup>4</sup> ἐμβλεψάσα || ἐμβλεψας 1133

<sup>5</sup> ναζαρηνοῦ || ναζαρινου 645

<sup>6</sup> παρεστηκοσιν || παρεστηκωσιν 1199

<sup>7</sup> ἐπιβαλων || ἐπιβαλον 645

<sup>8</sup> το || τῷ (17.3%) 645

<sup>9</sup> βαραββας || βαραβας 1713<sup>x</sup>, L.65

<sup>10</sup> αἰεὶ ἐποίει αὐτοῖς || ~ 231 1572

γὰρ ὅτι δια φθονοῦν<sup>1</sup> παραδεδωκεισαν αὐτον οἱ ἀρχιερεῖς.) 11 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνεσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββαν<sup>2</sup> ἀπολύσῃ αὐτοῖς. 12 Ὁ δὲ Πιλατὸς ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, “Τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλεῖα τῶν Ἰουδαίων;” 13 Οἱ δὲ πάλιν ἐκραζάν, “Σταυρώσω αὐτόν!” 14 Ὁ δὲ Πιλατὸς ἐλέγεν αὐτοῖς, “Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;” Οἱ δὲ περισσοτέρως<sup>3</sup> ἐκραζάν, “Σταυρώσω αὐτόν!” 15 Ὁ δὲ Πιλατὸς, βουλομένος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββαν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν, φραγέλλωσας,<sup>4</sup> ἵνα σταυρωθῇ.

[Soldiers have a little ‘fun’]

16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπῆγαγον αὐτὸν ἐσὼ τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν Πραιτωρίον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπείραν. 17 Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ<sup>5</sup> πλέξαντες ἀκανθίνον στεφάνον, 18 καὶ ῥῆξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν, “Χαίρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων!” 19 Καὶ ἐτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλαμῷ καὶ ἐνεπτύον αὐτῷ, καὶ τιθέντες<sup>6</sup> τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. 20 Καὶ ὅτε ἐνεπαίξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἰδία. Καὶ ἐξαγούσιν αὐτὸν ἵνα σταυρωσῶσιν αὐτόν.

[The Crucifixion]

21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παραγόντα τινα, Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχομένον ἀπ’<sup>7</sup> ἀγροῦ (τοῦ πατέρα Ἀλεξανδρῶν καὶ Ῥουφῶν), ἵνα ἀρῇ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 22 Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ *Γολγοθα* τοπὸν, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, ‘Κρανίου Τόπος’. 23 Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν<sup>8</sup> ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὃ δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 Καὶ σταυρώσαντες αὐτόν, διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βαλλόντες<sup>9</sup> κλῆρον ἐπ’ αὐτά, τίς τί ἀρῇ. 25 Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 26 Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη:

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστας, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐνωπυμῶν<sup>10</sup> αὐτοῦ. 28 Καὶ ἐπληρώθη ἡ Γραφή ἡ λεγούσα, “Καὶ μετὰ ἀνομιῶν ἐλογίσθη”.

29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι<sup>11</sup> ἐβλασφημοῦν αὐτόν, κινούντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, “Οὐα, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, 30 σῶσον σεαυτὸν καὶ καταβα ἀπο τοῦ σταυροῦ!” 31 Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαιζόντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἐλέγον·<sup>12</sup> “Ἄλλους ἐσώσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι! 32 Ὁ Χριστὸς, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καταβατὼν νῦν ἀπο τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἰδῶμεν καὶ πιστευσῶμεν αὐτῷ.” Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ<sup>13</sup> ὠνειδίζον<sup>14</sup> αὐτόν.

33 Γενομένης δὲ ὥρας ἑκτῆς, σκοτὸς ἐγένετο ἐφ’ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνατῆς.<sup>15</sup> 34 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνατῇ ἐβοήσεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, “*Ελωι, Ελωι, λιμα σαβαχθανι*?”<sup>16</sup> ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, “Ὁ Θεός,<sup>17</sup> ὁ Θεός μου, εἰς τί με εγκατέλειπες;” 35 Καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἐλέγον, “Ἰδοὺ, Ἡλίαν φωνεῖ”.<sup>18</sup> 36 Δραμῶν δὲ εἰς

<sup>1</sup> φθονοῦν || φοινοῦν 1628

<sup>2</sup> βαραββαν || βαραβαν 1145 (but he got it right in verses 7 and 15)

<sup>3</sup> περισσοτέρως || περισσότερος 1199

<sup>4</sup> φραγέλλωσας 141<sup>c</sup> || φραγγέλωσας 2466 || φραγέλωσας 141, L65

<sup>5</sup> αὐτῷ || αὐτόν 1667

<sup>6</sup> τιθέντες || τυθέντες 204, 1199

<sup>7</sup> ἀπ || ἐπ 1251

<sup>8</sup> πιεῖν || ποιεῖν 1199

<sup>9</sup> βαλλόντες || βαλοντες 18, 2503

<sup>10</sup> ἐνωπυμῶν || ἐνουμῶν 645

<sup>11</sup> 1384 missing 15:29-16:7

<sup>12</sup> ἐλέγον || ἐλέγων 645

<sup>13</sup> αὐτῷ || --- (1.9%) 824

<sup>14</sup> ὠνειδίζον || ονειδίζον 1075

<sup>15</sup> ἐνατῆς 35<sup>c</sup>, 1075<sup>c</sup> || ἐννατῆς [20%] 35, 547, 645, 928, 1023, 1075, 1199, 1251, 1572, 1667<sup>c</sup>, 2765

(twice) (1384 missing)

<sup>16</sup> σαβαχθανι || σαβαχθανι 547<sup>c</sup>

<sup>17</sup> θεός || 1 μου [55%] 553, 1199, 1251

<sup>18</sup> φωνεῖ || φωνῇ 1199

και γεμισας<sup>1</sup> σπογγον οξους, περιθεις τε καλαμω, εποτιζεν αυτον, λεγων, “Αφετε!<sup>2</sup> Ἰδωμεν εἰ ἐρχεται Ἡλιας καθελεῖν αυτον!”

37 Ὁ δε<sup>3</sup> Ἰησους αφεις φωνην μεγαλην, εξεπνευσεν· 38 και το καταπετασμα του ναου εσχισθη εις δυο απο ανωθεν ἕως κατω. 39 Ἰδων δε ὁ κεντυριων, ὁ παρεστηκως εξ εναντιας αυτου, ὅτι οὕτως κραζας εξεπνευσεν, ειπεν, “Ἀληθως ὁ ανθρωπος οὗτος Υἱος ἦν Θεου!”

40 Ἦσαν δε και γυναικες απο μακροθεν θεωρουσαι, εν αἷς ἦν Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια ἡ του Ιακωβου του μικρου και Ιωση μητηρ και Σαλωμη—41 αἱ και ὅτε ἦν εν τη Γαλιλαια ηκολουθουν αυτω και διηκουουν αυτω—και αλλαι πολλαι αἱ συναναβασαι αυτω εις Ἱεροσολυμα.

*[The burial]*

42 Και ηδη οψιας γενομενης, επει Παρασκευη ἦν, ὃ εστιν προσαββατον,<sup>4</sup> 43 ελθων Ιωσηφ ὁ απο Αριμαθαιας, ευσχημων βουλευτης, ὃς και αυτος ἦν προσδεχομενος την βασιλειαν του Θεου, τολμησας εισηλθεν προς Πιλατον και ητησατο το σωμα του Ιησου. 44 Ὁ δε Πιλατος εθαυμασεν ει ηδη τεθνηκεν· και προσκαλεσαμενος τον κεντυριωνα<sup>5</sup> επηρωτησεν αυτον ει παλαι απεθανεν. 45 Και γινους απο του κεντυριωνος, εδωρησατο το σωμα τῷ Ιωσηφ. 46 Και αγορασας σινδονα και καθελων αυτον, ενεκλησεν τη σινδονι και κατεθηκεν αυτον εν μνημειῳ, ὃ ἦν λελατομημενον εκ πετρας· και προσεκυλισεν λιθον επι την θυραν<sup>6</sup> του μνημειου. 47 Ἡ δε Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια Ιωση εθεωρουν που τιθεται.

16.1 Και διαγενομενου του σαββατου, Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια Ιακωβου και Σαλωμη ηγορασαν αρωματα, ἵνα ελθουσαι αλειψωσιν τον Ιησουν.<sup>7</sup>

**[Resurrection Day—Sunday, 04/07/30 AD]**

*[Women go to sepulcher]*

16.2 Και λιαν πρωι της μιας σαββατων, ερχονται επι το μνημειον, ανατειλαντος του ἡλιου. 3 Και ελεγον προς ἑαυτας, “Τίς αποκυλισει ἡμιν τον λιθον εκ της θυρας του μνημειου?” 4 Και αναβλεψασαι θεωρουσιν ὅτι αποκεκυλισται ὁ λιθος! (ἦν γαρ megas σφοδρα). 5 Και εισελθουσαι εις το μνημειον ειδον νεανισκον καθημενον εν τοις δεξιῳ περιβεβλημενον στολην λευκην, και εξεθαμβηθησαν. 6 Ὁ δε λεγει αυταις: “Μη εκθαμβεισθε. Ἰησουν ζητετε, τον Ναζαρηνον, τον εσταυρωμενον. Ηγερθη! Ουκ εστιν ὧδε! Ἴδε, ὁ τοπος ὅπου εθηκαν αυτον. 7 Ἀλλ’ ὑπαγετε, ειπατε τοις μαθηταις αυτου, και τῷ Πιτρῷ, ὅτι Ἰσχυει ὑμας εις την<sup>8</sup> Γαλιλαιαν· ἐκεῖ αυτον οψεσθε, καθως ειπεν ὑμῖν.” 8 Και εξελθουσαι εφυγον απο του μνημειου, ειχεν δε αυτας τρομος και εκστασις·<sup>9</sup> και ουδενι ουδεν ειπον, εφοβουντο γαρ.

*[Jesus appears to the Magdalene, first]*

9 Αναστας δε ὁ Ἰησους πρωι πρωτη<sup>10</sup> σαββατου,<sup>11</sup> εφαινη πρωτον Μαρια τη Μαγδαληνη,<sup>12</sup> αφ’ ἧς εκβεβληκει<sup>13</sup> ἑπτα δαιμονια. 10 Εκεινη πορευθεισα απηγγειλεν τοις μετ’ αυτου γενομενοις, πενθουσιν και κλαιουσιν.<sup>14</sup> 11 Κακεινοι, ακουσαντες ὅτι ζη και εθεαθη ὑπ’ αυτης, ηπιστησαν.

*[Emmaus]*

<sup>1</sup> γεμισας || γεμησας 1117

<sup>2</sup> αφετε || αφες 547<sup>c</sup>

<sup>3</sup> δε || 1 ο 645

<sup>4</sup> προσαββατον || προσσαββατον [30%] 1199

<sup>5</sup> κεντυριωνα || κεντυριονα 1251

<sup>6</sup> επι την θυραν 35<sup>c</sup>,1111<sup>ab</sup> || τη θυρα 204,2466 || 1 τη θυρα [1%] 35,141,553,928,1111,1133,1147,1572,2253,2261,2554,1.2110 (1384 missing)

<sup>7</sup> τον ιησουν || αυτον [70%] 2221,2323

<sup>8</sup> την || της 1199

<sup>9</sup> εκστασις || εστασις 1.2110

<sup>10</sup> πρωτη || πρωτου 789

<sup>11</sup> σαββατου || σαββατων 1384<sup>ab</sup>

<sup>12</sup> μαγδαληνη || μαγδαλινη 1384

<sup>13</sup> εκβεβληκει || εκβεβληκη 1384

<sup>14</sup> κλαιουσιν || κλεουσιν 204

12 Μετα δε ταυτα δυσιν εξ αυτων περιπατουσιν εμφανερωθη, εν<sup>1</sup> ἑτερα μορφη, πορευομενοις εις αγρον. 13 Κακεινοι απελθοντες απηγγειλαν τοις λοιποις· ουδε εκεινοις επιστευσαν.

*[Jesus appears to the 'Eleven', fifth]*

14 Ὑστερον ανακειμενοις αυτοις τοις ἑνδεκα εμφανερωθη<sup>2</sup> και ωνειδισεν<sup>3</sup> την απιστιαν αυτων και σκληροκαρδιαν, ὅτι τοις θεασαμενοις αυτον εγηγερμενον ουκ επιστευσαν. 15 Και ειπεν αυτοις: "Πορευθεντες εις τον κοσμον ἅπαντα, κηρυξατε το ευαγγελιον παση τη κτισει. 16 Ὁ πιστευσας και βαπτισθεις σωθησεται· ὁ δε απιστησας κατακριθησεται. 17 Σημεια δε τοις πιστευσασιν ταυτα παρακολουθησει: εν τω ονοματι μου δαιμονια εκβαλουσιν· γλωσσαις λαλησουσιν καιναις· 18 οφεις αρουσιν· καν θανασιμον τι πιωσιν, ου μη αυτους βλαψη· επι αρρωστους χειρας επιθησουσιν, και καλως ἔξουσιν."

*[The Ascension]*

**16.19** Ὁ μεν ουν Κυριος, μετα το λαλησαι αυτοις, ανεληφθη εις τον ουρανον<sup>4</sup> και εκαθισεν<sup>5</sup> εκ δεξιων του Θεου. 20 Εκεινοι δε εξελθοντες εκηρυξαν πανταχου, του Κυριου συνεργουντος και τον λογον βεβαιουντος δια των επακολουθουντων σημειων. Αμην.<sup>6</sup>

<sup>1</sup> εν || --- 1705

<sup>2</sup> 128 omits two full lines after the εμφανερωθη in verse 12, going from one page to the next; a clear case of homoioteleuton.

<sup>3</sup> ωνειδισεν || ωνειδησε 1384

<sup>4</sup> ουρανον || ουρανοι 547<sup>c</sup>

<sup>5</sup> εκαθισεν || εκαθησεν 1199

<sup>6</sup> αμην || --- (2.1%) 1199